

2012. évi emberi jogi jelentés

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2012

<http://www.state.gov/j/dri/rls/hrrpt/2012/index.htm>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2013. április 19.

Magyarország

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt a négyévente megrendezett országos választások után. Január elsejétől egyfordulós országos választási rendszer váltotta fel a korábbi kétfordulós rendszert. A legutóbbi, 2010. évi országgyűlési választások a megfigyelők szerint szabadon és tisztességesen zajlottak le. A konzervatív Fidesz-Kereszténydemokrata Néppárt koalíció kétharmados parlamenti többséget szerzett. A Fidesz miniszterelnök-jelöltje, Orbán Viktor 2010-ben foglalta el hivatalát. A rendfenntartó erők a polgári hatóságok irányítása alatt álltak.

Az év során a legfontosabb emberi jogi problémák közé tartozott a roma népességgel szembeni társadalmi szintű hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés, valamint a jobboldal szélsőséges és erőszakos magatartása, amelynek erős antiszemita színezete volt. A romák hátrányos megkülönböztetése továbbra is jelentős mértékben korlátozta hozzáférésüket az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a szociális szolgáltatásokhoz. Továbbra is jellemző volt a jobboldali szélsőségeség, például félkatonai csoportok nyilvános kampányok során próbálták megfélemlíteni a romákat és más kisebbségeket, illetve gyűlöletet szítani ellenük. A kormány a kétharmados parlamenti többséget egy alkotmányreform végrehajtására használta fel, amelynek gyorsasága és hatóköre aggályokat vetett fel, melyek szerint a módosítások eredménye a fékek és ellensúlyok működésének gyengülése. Ezeket az aggályokat tovább súlyosbította több „sarkalatos törvény” megalkotása – amelyek jövőbeli módosításához minősített többségre lesz szükség –, a rendkívül sok új jogszabály, valamint az, hogy számos esetben egyáltalán nem, vagy csak elenyésző mértékben konzultáltak a kisebbséggel. Az új Alaptörvény (alkotmány), amely az 1949. évi alkotmányt váltotta fel, január 1-jén lépett hatályba. A kormány módosította a bíróságokról, a vallási szervezetekről, valamint a média szabadságáról szóló törvényeket, amelyek mind hatályba is léptek. Továbbra is aggályos azonban, hogy az új jogszabályokban szereplő rendelkezések alááshatják a bírói függetlenséget, a vallási csoportokkal szembeni egyenlő bánásmódot, valamint a média pluralizmusát.

Az emberi jogokkal kapcsolatos egyéb problémák közé tartoztak ebben az évben a rendőri túlkapások a gyanúsítottakkal, különösen a roma származásúakkal szemben; a médiafelügyeleti hatóság hatáskörével kapcsolatban aggodalmat keltő új törvények, amelyek öncenzúrára bátoríthatnak; a kormányzati korrupció; a nők és gyermekek ellen irányuló társadalmi erőszak; a nők szexuális zaklatása; az antiszemita támadások és a vandalizmus; az egyházak elismerésére irányuló, politikailag meghatározott eljárás; és az emberkereskedelem.

Általánosságban elmondható, hogy a kormány lépéseket tett annak érdekében, hogy vádat emeljen a rendfenntartó szolgálatoknál vagy más kormánysszerveknél visszaéléseket elkövető tisztségviselők ellen, és megbüntesse őket.

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

Nem érkezett jelentés arról, hogy az év során a kormány vagy annak tisztviselői önkényes vagy törvénytelen emberölést követtek volna el.

2011 szeptemberében Efraim Zuroff, a jeruzsálemi székhelyű Simon Wiesenthal Központ igazgatója olyan információt szolgáltatott a magyar hatóságoknak, amely szerint Csatáry László, 97 éves korábbi kassai rendőrparancsnok háborús bűnökkel vádolható. Zuroff szerint Csatáry 1944-ben kulcsfontosságú szerepet töltött be 15 700 zsidó Kassáról Auschwitzba történő deportálásában. 1948-ban a kassai népbíróság (ekkor Kassa Csehszlovákiához tartozott) háborús bűnök miatt távollétében halálra ítélte Csatáryt. 1948-ban Csatáry hamis személyazonossággal Kanadába menekült, és mindaddig ott maradt, amíg a kanadai hatóságok 1997-ben – miután tudomást szereztek a múltjáról – vissza nem vonták állampolgárságát. 2011 szeptemberében a Budapesti Nyomozó Ügyészség vizsgálatot indított Csatáry ügyében. Július 16-án a brit *The Sun* című lap újságírói interjút készítettek Csatáryval annak budapesti otthonában. Július 17-én a fővárosi főügyész utasítása alapján a nyomozók őrizetbe vették és kikérdezték Csatáryt, a Budai Központi Kerületi Bíróság pedig ugyanezen a napon elrendelte a házi őrizetét. A nyomozás az év végén folyamatban volt.

Február 28-án a radikális nacionalista Jobbik párt két országgyűlési képviselője hivatalosan emberiség elleni bűncselekményekkel vádolta meg Biszku Bélát, aki 1956-ban a Szocialista Munkáspárt végrehajtó bizottságának tagja volt, 1957-től 1971-ig pedig a belügyminiszteri tisztséget töltötte be. Február 28-án a Fővárosi Főügyészség vizsgálatot rendelt el azon állítások tárgyában, melyek szerint Biszku 1956-ban arra utasította a rendvédelmi erőket Budapesten és Nyíregyházán, hogy nyissanak tüzet a tömegre, melynek következtében több polgári személy is életét veszítette. A Budapesti Nyomozó Ügyészség szeptember 10-én őrizetbe vette Biszku. Szeptember 18-án a Fővárosi Törvényszék elrendelte Biszku házi őrizetét. A nyomozás az év végén folyamatban volt.

b. Eltűnések

Nem érkezett jelentés politikai indíttatású eltűnésekről.

c. Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés

Az alkotmány és a jog tiltja ezeket a cselekményeket. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) azonban még mindig arról számolt be, hogy az ország egyes területein – leginkább Borsod-Abaúj-Zemplén megyében – a rendőrség gyakran bántalmazott verbálisan vagy fizikailag roma származású gyanúsítottakat. Augusztus 31-én Szabó Máté, az alapvető jogok biztosa (ombudsman) jelentést tett közzé egy hivatalból elvégzett vizsgálatról, melynek tárgya egy február 23-án, a sajkóközi középiskolában lefolytatott rendőrségi eljárás volt. A jelentés megállapította, hogy a rendőrök megsértették négy 14 és 16 év közötti roma fiatal emberi méltóságát és személyes szabadságát azzal, hogy bilincsben bekísérték őket a rendőrségre, továbbá megsértették a rendőrségi akció ideje alatt jelen lévő diákok jogait is. Az ombudsman arra a megállapításra jutott, hogy a rendőrség nem vette figyelembe az arányosság elvét, és alapvető jogokat sértett meg.

November 22-én a rendőrség összetűzésbe keveredett egy 20 romából álló csoporttal, akik a hatvani (Heves megye) rendőrség mellett gyülekeztek azt követően, hogy kábítószerrel való visszaélés gyanújával a rendőrök őrizetbe vettek 12 személyt. A rendőrség hivatalos személy elleni erőszak miatt eljárást indított egy tüntető ellen, őt másik résztvevőt pedig garázdasággal vádolt. November 30-án a TASZ a letartóztatott tüntetők nevében panaszt nyújtott be a Független Rendészeti Panasztestülethez azon az alapon, hogy a rendőrség alapvető jogokat sértett, amikor indokolatlanul nagy erőt alkalmazott a romákkal szemben. Az év végén a nyomozás mindkét ügyben folyamatban volt.

Június 4-én a Szegedi Nyomozó Ügyészség (Csongrád megye) vizsgálatot indított három rendőr ellen hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás gyanúja miatt. Állítólag a rendőrök június 2-án, Szegeden megfélemlítettek két, az Egyesült Arab Emírségekből származó személyt, és egyiküket súlyosan bántalmazták. Július 3-án az ügyészek két rendőrt gyanúsítottként, egy harmadikat pedig tanúként hallgattak ki. Az ügy folyamatban van.

Március 5-én az országgyűlés felkérte a kormányt, hogy adjon tájékoztatást arról, hány olyan rendőr és felügyelő dolgozik még a bűnüldöző szerveknél, akik jogsértést követtek el a 2006. évi budapesti tüntetések megfékezése közben. Az országgyűlés március 12-én elfogadta a 2011-es „Balsai-jelentést” a rendőrség és más állami testületek által a 2006-os tüntetések során elkövetett bűncselekményekről, amelyet Balsai István alkotmánybíró, korábbi fideszes országgyűlési képviselő készített. Április 14-én a belügyminiszter, Pintér Sándor arról tájékoztatta a kormányt, hogy 96 rendőrt bocsátottak el a tüntetések során tanúsított magatartásuk miatt. A jelentés szerint év végén további 14 rendőr ellen folyt még eljárás, köztük az Országos Rendőr-főkapitányság, illetve a Budapesti Rendőr-főkapitányság korábbi vezetője ellen.

A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok

A büntetés-végrehajtási rendszer fő problémáit továbbra is a túlszűfolttság és a rossz körülmények jelentették. A kormány független emberi jogi megfigyelők számára lehetővé tette az intézmények látogatását.

Fizikai állapotok: Az év végén a börtönök és a befogadó állomások lakóinak száma 17 179 volt – közülük 1241 fő volt nő, 527 fő pedig fiatalkorú –, 12 604 fő hivatalos befogadóképesség mellett. A börtönök kihasználtsága a 2011-es 136,5%-ról 136%-ra csökkent.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szerint az év során nyolc fogvatartott követett el öngyilkosságot. A kötelezően lefolytatott vizsgálat minden esetben azt állapította meg, hogy sem az öröket, sem a többi elítéltet nem terheli felelősség a halálesetekért.

A Magyar Helsinki Bizottság (MHB) továbbra is kifogásolta, hogy csak a belső egészségügyi személyzet vizsgálta meg azokat a fogvatartottakat, akik fizikai bántalmazásról számoltak be. Az országos rendőrfőkapitány 2010-es határozata szerint a fogvatartottak egészségügyi vizsgálata csak abban az esetben történhet őr jelenléte nélkül, ha azt a fogvatartott vagy az orvos kéri, és ha arra az illetékes tiszt engedélyt ad.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó civil szervezetek szerint a fogvatartottak könnyen jutottak ivóvízhez. Ugyanakkor a kiskunhalasi idegenrendészeti őrzött szállás több fogvatartottja is arról számolt be a Magyar Helsinki Bizottságnak, hogy nem jutottak ivóvízhez. Október 2-án a Magyar Helsinki Bizottság levelet küldött az Országos Rendőr-főkapitányságnak, amelyben azonnali intézkedést sürgetett. Az Országos Rendőr-főkapitányság válaszában arra hivatkozott, hogy a vízellátással kapcsolatos problémák csak átmenetiek voltak, és hogy a fogvatartottak palackozott ivóvizet kaptak a mechanikai problémák megoldásáig.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint továbbra is problémát jelentett a megfelelő számú lepedő, törölköző és ruházat hiánya, valamint az egészségügyi ellátás elégtelensége. Egyes létesítményekben a tisztálkodóhelyiségek és a vécék is nagyon rossz állapotban voltak. Voltak olyan börtönök, ahol a vécé nem volt elszeparálva a napközbeni tartózkodási helytől. Számos rendőrségi fogdából hiányzott a mellékhelyiség és a folyóvíz, a világítás és a szellőzés pedig gyakran nem volt megfelelő.

Nyilvántartások: A rabokkal kapcsolatos nyilvántartásokat általában megfelelően vezették. A hatóságok a nem erőszakos bűncselekményeket elkövető személyek esetében a büntetés kiszabása helyett egyéb alternatívákat alkalmaztak, például mediációt vagy a vádemelés elhalasztását.

Az ombudsman átfogó jelleggel intézkedik a börtönökkel kapcsolatos panaszok tárgyában, valamint hivatalból vizsgálatokat folytat le, azonban nem jogosult eljárni az elítéltek nevében. Az év során az ombudsman négy fiatalkorúak számára fenntartott büntetés-végrehajtási intézet (Tököl, Kecskemét, Szirmabesenyő és Pécs), és öt börtön (Pécs, Szolnok, Márianosztra, Sátoraljaújhely és Győr) körülményeiről adott ki jelentést. Az év folyamán az ombudsman négy, felnőtt fogvatartottak számára

fenntartott börtönről állapította meg, hogy embertelen és megalázó körülmények uralkodnak benne, tekintve a zárkák kis méretét, és azt, hogy a véceket falak helyett csupán függönnyel választották el. Az ombudsman azt is kifogásolta, hogy több létesítményben nem állt rendelkezésre pszichológus, illetve pszichiáter.

Április 15-én az ombudsman kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál az új szabálysértési törvény azon rendelkezéseinek megsemmisítését, amelyek a 14. életévüket betöltött elkövetők elzárását és őrizetbe vételét szabályozták. Az ombudsman azzal érvelt, hogy a kérdéses jogszabály – amely április 15-én lépett hatályba – sérti a gyermekek jogainak alkotmányos védelmét, valamint a gyermek jogairól szóló egyezményt. Az ügy az év végén folyamatban volt az Alkotmánybíróság előtt.

A törvény szerint a fogvatartottakat havonta legalább 30 perc látogatási idő illeti meg. A gyakorlatban a börtönőrök döntenek a látogatások maximális hosszáról, ami a legtöbb intézményben egy óra. A Magyar Helsinki Bizottság megítélése szerint a havi maximum egyórás látogatási idő nem méltányos, különösen az előzetes letartóztatásban lévők esetében. A törvény az adott létesítmény lehetőségeihez mérten lehetővé teszi a fogvatartottak számára, hogy telefonáljanak. A Magyar Helsinki Bizottság beszámolója szerint a telefonálási lehetőséget minden létesítményben biztosították, de a telefonbeszélgetések megengedett időtartamát illetően jelentős eltérések voltak az intézmények között. Az ombudsman aggályosnak találta az időbeli korlátozásokat és a telefonhasználat magas költségét.

A civil szervezetek jelentései szerint az elítéltek és a fogvatartottak szabadon gyakorolhatták vallásukat.

A hatóságok általában lehetővé tették az elítéltek számára, hogy cenzúra alkalmazása nélkül panaszt nyújtsanak be az igazságügyi szervekhez, valamint hogy vizsgálatért folyamodjanak, ha úgy gondolják, hogy embertelen körülmények között tartják őket fogva.

Vizsgálatok: A kormány engedélyezte, hogy a helyi és nemzetközi emberi jogi csoportok, például a Magyar Helsinki Bizottság, valamint a média független vizsgálatot folytasson le a börtönök körülményeire vonatkozóan. A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy a bizottság munkatársai az év során két börtönt látogattak meg, és több mint száz elítélttel találkoztak a börtönszemélyzet távollétében. Az év folyamán a Magyar Helsinki Bizottság három kérelmet nyújtott be az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB), melyekben kifogásolta a fogvatartottak életkörülményeit egyes büntetés-végrehajtási intézetekben. Az Európa Tanács kényszerű megelőzésére alakult bizottságának is lehetővé tették, hogy ellenőrizze a börtönök és a fogdák körülményeit.

Javuló tendenciák: Az ombudsman arról számolt be, hogy bizonyos életkörülmények javultak az utóbbi öt évben. A fejlesztések között említhető az épületek felújítása és korszerűsítése, valamint az ételek színvonalában bekövetkezett pozitív változás. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka november 1-jétől megtiltotta a dohányzást a 14-16 éves fogvatartottak számára.

Április 15-én a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága új, 60 fő befogadására alkalmas börtönt nyitott meg Nagyfán, azonban a fűtés hiánya miatt csak október 15-ig lehetett használni az intézetet.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a jog tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt, és a kormány általában betartotta ezeket a tilalmakat.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő Országos Rendőr-főkapitányság felel. Az Országos Rendőr-főkapitányság alá tizenkilenc megyei és a budapesti főkapitányság tartozik, ezek irányítása alatt működnek a helyi hatáskörrel rendelkező városi rendőrkapitányságok. Közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt két azonos rangú egység működik: a Terrorelhárítási Központ (TEK), valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat. A TEK feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, köztük az emberrablások és a gépellátások megakadályozása, illetve az ilyen incidensekkel kapcsolatos

vizsgálatok lefolytatása. A 2011-ben létrehozott Nemzeti Védelmi Szolgálat feladata a rendvédelmi szerveken, a központi államigazgatási szerveken és a polgári titkosszolgálatokon belüli korrupció megakadályozása, illetve felderítése. A jogsértés elkövetésében bűnösnek talált rendőrök büntetései közé tartozik a megrovás, az elbocsátás és a bűnvádi eljárás. A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata pedig az ország külső erőkkal szembeni védelme, a belföldi biztonsággal kapcsolatos egyes feladatok ellátása, valamint a katasztrófaelhárítás.

A szervezett állampolgári csoportok, például a polgárőrök fontos szerepet játszottak a rendőrség bűnmegelőzési munkájának támogatásában és a közbiztonság fenntartásában. A jog előírja, hogy a polgárőröknek írásbeli együttműködési megállapodást kell kötniük az illetékes rendőrkapitánysággal, és az együttműködési kötelezettség megszegése esetére bírságot helyez kilátásba. A jogosulatlan rendfenntartó tevékenység szervezését a jog két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. Az ügyészség fenntartotta a polgárőr csoportok feletti törvényességi felügyeletet, és bírósági eljárást indíthatott, ha egy adott csoport nem rendelkezett a rendőrséggel kötött írásbeli együttműködési megállapodással. Azonban szélsőjobboldali csoportok továbbra is nyilvánvalóan azért alakítottak önkéntes rendfenntartó csoportokat, és kezdtek járőrözni Kelet-Magyarország kisvárosaiban, hogy megfélemlítsék a helyi roma népességet.

2011 augusztusában a Békés Megyei Főügyészség polgári jogi eljárást indított a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület ellen. Az eljárás során kezdeményezték az egyesület megszüntetését arra hivatkozva, hogy a 2011-ben Gyöngyöspatán és Hajdúhadházon elkövetett cselekményeivel megsértette mások jogait és szabadságát. Az ügyészség megítélése szerint az egyesület kifejezetten azzal a szándékkal szervezett őrszolgálatot az említett településeken, hogy megfélemlítse a helyi roma közösséget. Július 25-én a gyulai eljáró bíróság megszüntette a pert, mivel nem sikerült bizonyítani, hogy az egyesület tevékenysége veszélyeztette a kisebbségek jogait, illetve hogy megsértette a közbiztonságot. A Szegedi Fellebbviteli Főügyészség fellebbezést nyújtott be az ítélet ellen. Az ügy az év végén még folyamatban volt a Szegedi Ítéletábrá előtt.

A polgári hatóságok továbbra is felügyeletet gyakoroltak a rendőrség, a Nemzeti Védelmi Szolgálat és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak rendelkezésére, hogy felderítse és megbüntesse a visszaéléseket és a korrupciót. A rendfenntartó erőkkal kapcsolatban nem érkezett jelentés a felelősségre vonás elmulasztásáról.

Májusban a Nemzeti Védelmi Szolgálat egy nagyszabású korrupciós ügyet tárt fel, amely magas rangú rendőrtiszteket érintett, akik vesztegetésért cserébe állítólag évekig akadályozták negyven, Vizoviczki László tulajdonában álló budapesti szórakozóhely rendőrségi ellenőrzését. Júniusban a Központi Nyomozó Főügyészség korrupció és vesztegetés gyanújával őrizetbe vett négy magas rangú rendőrtisztet, köztük a Nemzeti Nyomozóiroda szervezett bűnözés elleni részlegének hivatalban lévő vezetőjét is. A nyomozás folyamatban van.

Az év során Pintér Sándor belügyminiszter jelentős szerkezeti és személyzeti változásokat hajtott végre a rendfenntartó szervek körében, azonban tagadta, hogy bármilyen összefüggés lenne az átszervezés és a korrupciós botrány között. A változások között említhető a Nemzeti Nyomozóiroda igazgatójának augusztus 9-i leváltása; a Nemzeti Nyomozóiroda és a fővárosi rendőrség szervezett bűnözés elleni részlegeinek, valamint a Nemzeti Nyomozóiroda fehérgalléros bűnözéssel foglalkozó részlegének augusztus 10-i bezárása; és a korábban független Nemzeti Nyomozóiroda integrálása a rohamrendőrségbe szeptember 1-jétől. Ezenkívül augusztus 31-én Pintér elbocsátott öt megyei rendőrfőkapitányt és a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ igazgatóját.

Az év első nyolc hónapjában a belügyminisztérium 2816 rendőr esetében állapított meg fegyelemsértést, 115 rendőrt találtak bűnösnek szabálysértés elkövetésében, 88 rendőrt bűncselekmény elkövetésében, 13 rendőrt pedig szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. Ugyanebben az időszakban a bíróságok két rendőrt ítélték letöltendő, 24-et pedig felfüggesztett szabadságvesztésre, 289 rendőrré pénzbüntetést szabtak ki, 13-at pedig felmentettek a szolgálat alól. Szintén ebben az időszakban 36 rendőrt ítélték el korrupció miatt, 28 rendőrt pedig próbára bocsátottak.

Az enyhébb visszaélések áldozatai vagy az elkövető egységénél tehetnek panaszt, vagy a Független Rendészeti Panasztestületnél, amely a rendőrség alapvető jogokat érintő kihágásait és mulasztásait vizsgálja ki. A parlament által felállított öttagú testület a rendőri hatóságoktól függetlenül működik. A

testülethez év végéig 433 bejelentés érkezett. 364 panaszt vizsgáltak ki (köztük néhány, még 2011-ben benyújtott ügyet), és 81 esetben találtak súlyos, 102 esetben pedig kisebb jogsértést. A testület 81 esetet továbbított az országos rendőrfőkapitánynak, aki négy esetben értett egyet a megállapításokkal, 23 esetben részben elfogadta a megállapításokat, 26 ügyben pedig elutasította azokat. A többi eset függőben maradt. A Független Rendészeti Panasztestület jogköre csak arra terjed ki, hogy javaslatot tegyen az Országos Rendőr-főkapitányságnak, és jelentse megállapításait a parlamentnek.

Őrizetbe vételi eljárás és a fogva tartás ideje alatti bánásmód

A rendőrség „rövid idejű elzárást” alkalmazhat olyan személyek esetében, akiket bűncselekmény elkövetése közben fognak el; akiket bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak; akik ellen elfogatóparancs van érvényben; illetve akik nem tudják, vagy nem hajlandóak igazolni magukat. Azok ellen, akik nem tudják igazolni személyazonosságukat megfelelő dokumentumokkal, szabálysértés miatt eljárás indítható. A rövid idejű elzárás időtartama általános esetben legfeljebb nyolc, speciális esetben legfeljebb 12 óra lehet. A biztonsági fenyegetést jelentő személyeket a rendőrség 24 óráig tarthatja fogva. A rendőrség és az ügyészség elrendelheti a gyanúsított 72 óráig tartó őrizetbe vételét, ha alaposan gyanítható, hogy szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményt követett el, vagy valószínűnek tűnik a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelése. Ha a „nyomozási bíró” elutasítja az ügyész indítványát, és nem rendel el előzetes letartóztatást 72 órán belül, a rendőrségnek szabadon kell engednie a fogvatartottat. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatást elrendelő határozat ellen.

Bizonyos körülmények (például szökés vagy a nyomozás hátráltatásának veszélye) esetén az ügyész indítványt nyújthat be az őrizetbe vétel helye szerinti bírósághoz, amelyben kezdeményezi a vádlott előzetes letartóztatását. A bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a bírósági tárgyaláson hozott ítélet kihirdetéséig tart. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatással szemben. A másodfokú bíróság által elrendelt letartóztatás a jogerős ítélet kihirdetéséig tart, de legfeljebb az elsőfokú bíróság ítéletében meghatározott letöltendő szabadságvesztés tartamáig. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta az előzetes letartóztatás gyakorlatát.

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezt a jogot.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere megfelelően működik. Az óvadék alkalmazása azonban azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben fennáll a szökés veszélye. A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint az óvadék és az előzetes letartóztatás egyéb alternatívái kihasználhatatlanok. A Magyar Helsinki Bizottság szerint az ellenőrző rendszer és a megfelelő eszközök hiánya volt az oka annak, hogy az előzetes letartóztatás alternatívái, mint például a házi őrizet és az utazási korlátozások nem voltak eléggé kihasználva.

A törvény szerint a rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. A nyomozati szakaszban kötelező a védőügyvéd általi képviselést, ha a gyanúsítottat olyan bűncselekménnyel vádolják, amely öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető; ha a gyanúsított siket, vak, nem tud beszélni vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul vagy az eljárás nyelvén; bármilyen okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri. A bírósági szakaszban szintén kötelező az ügyvédi képviselést, ha a tárgyalás a megyei bíróság mint elsőfokú bíróság előtt zajlik; ha pótmagánvádló vádat emel; ha gyorsított eljárásról van szó (gyorsított és egyszerűsített eljárás kisebb szabálysértések miatt); ha a tárgyalást a vádlott távollétében tartják meg; ha a vádlott kéri; illetve ha a vádlott érdekében hivatalból kirendelt jogi képviselést szükséges.

Olyan esetekben, amikor jogi képviselőre van szükség, a gyanúsítottaknak három nap áll rendelkezésükre, hogy védőügyvédet fogadjanak; ha erre nem kerül sor három napon belül, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyészségnek haladéktalanul gondoskodnia kell a védő kirendeléséről az illetékes ügyvédi kamara által vezetett ügyvédi jegyzékből. A rendőrség és az ügyészség azonban nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik.

Az emberi jogi szervezetek szerint a rendőrség rendszerint azonnal folytatja a kihallgatást, miután a gyanúsítottat tájékoztatták arról, hogy joga van a jogi képviselőhöz.

A törvény lehetővé teszi a rövid időre fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról nyolc órán belül értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, kivéve, ha az értesítés veszélyezteti a nyomozást. A nyomozó hatóságoknak 24 órán belül értesíteniük kell a 72 órás őrizetben levő fogvatartott hozzátartozóit az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről. Civil szervezetek arról számoltak be, hogy a gyakorlatban a rendőrség nem minden esetben teljesítette ezt a követelményt.

Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is bírálták a szabálysértési törvényt, amely megengedi a fiatalkorúak (14 és 18 év közötti személyek) elzárását olyan esetekben, amikor a fiatalkorúnak nincs jövedelme vagy vagyona, ezért nem bírsághozható meg. Ilyen esetekben az alternatív szankciók, például a közérdekű munka vagy a mediáció nem alkalmazhatók. Az emberi jogi civil szervezetek aggódalmuknak adtak hangot amiatt, hogy a jog nem biztosít alternatívát a kisebb szabálysértéseket elkövető fiatalkorúak elzárásával szemben.

Önkényes letartóztatás: A Legfőbb Ügyészség szerint októberig 68 alkalommal nyújtottak be panaszt önkényes őrizetbe vétel miatt. A Legfőbb Ügyészség 28 esetben elutasította a beadványt, 39 esetben vádemelés nélkül lezárta a nyomozást, egy esetben pedig eljárást indított.

Előzetes letartóztatás: A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is aggályosnak találta az előzetes letartóztatásban lévők nagy számát; azt, hogy egyre több előzetes letartóztatás tartott egy évnél hosszabb ideig; valamint az előzetes letartóztatást elrendelő önkényes bírói határozatokat. A Magyar Helsinki Bizottság szerint néhány előzetes letartóztatást elrendelő bírósági határozatot nem támasztottak kellően alá tényekkel, és a bíróságok a védelem kifogásainak figyelembe vétele nélkül hagyták jóvá az ügyészség előzetes letartóztatás iránti kérelmeit.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának adatai szerint év végén 4888 személyt tartottak előzetes letartóztatásban. Közülük 1276 hat hónap és egy év közötti időtartamot töltött már letartóztatásban, 1230-an pedig több mint egy évet. A törvény értelmében azok a személyek, akiket előzetes letartóztatásba helyeztek, de később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek.

A Magyar Helsinki Bizottság által a rendőrségtől és a Rendőrtiszti Főiskolától kapott adatok alapján végzett 2008-as vizsgálat azt mutatta, hogy igazoltatási céllal háromszor nagyobb valószínűséggel állítanak meg romákat, mint nem roma származásúakat; holott az adatok szerint nem nagyobb a valószínűsége annak, hogy a romák jogsértő tevékenységben vesznek részt, mint a nem roma származásúak.

Elutasított menedékkérők és hontalan személyek fogva tartása: A jog megengedi a menedékkérők fogva tartását a teljes menedékjogi eljárás alatt. A fogva tartás maximális időtartama egyedülálló esetében egy év, gyermekes családok esetében pedig 30 nap lehet. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta a kormány azon gyakorlatát, mely szerint a menedékkérőket az idegenrendészeti fogdákból tartják fogva.

Kegyelem: Schmitt Pál, az előző köztársasági elnök és Áder János jelenlegi köztársasági elnök összesen nyolc személyt részesített hivatalosan kegyelemben, amely az összes kérelem 1,4 százalékának felel meg.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az új alkotmány, valamint egyéb törvények is rendelkeznek a tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jogról és az ügyek ésszerű időn belül történő elbírálásáról. Azonban a Velencei Bizottság és emberi jogi civil szervezetek aggályukat fejezték ki a bírói függetlenséget kikötő konkrét rendelkezések hiánya miatt.

Január 1-jén hatályba léptek a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, valamint a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló új törvények. Az új törvény a bíróságok igazgatását az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökére bízta, az igazságszolgáltatás egységes szakmai felügyelete pedig a Legfelsőbb Bíróságot felváltó Kúria elnökének feladata. Az OBH elnökének jogköre magában foglalja

a bíróságok költségvetési és pénzügyi igazgatását; a bírósági dolgozók felvételét és kinevezését, valamint az ügyteher elosztását; és bizonyos ügyek másik bírósághoz történő kiutalásának lehetőségét. Az új törvény létrehozta az Országos Bírói Tanácsot (OBT) is, amely egy 15 bíróból álló tanácsadó testület. Egy március 19-én közzétett véleményben az Európa Tanács Velencei Bizottsága komoly kétségeit fejezte ki a választott átalakítási modellt illetően, amely szerint rendkívül sok jogkör összpontosul egyetlen egy személyre, az OBH elnöke kezében. A Bizottság megállapította, hogy „a reform összességében veszélyezteti a bírói függetlenséget”. Július 2-án az országgyűlés módosította a bíróságokról szóló törvényeket. A módosítások július 17-én léptek hatályba, és bírósági felülvizsgálatot tettek lehetővé az OBH elnökének határozataival szemben, ideértve az eljárás helyének módosítását; úgy rendelkeztek, hogy tilos meghosszabbítani az OBH elnökének megbízását annak lejártá után; valamint védelmet biztosítottak a bírák számára a felmentéssel szemben azokban az esetekben, amikor a bíró elutasítja a más bíróságra történő áthelyezését. A módosítás az OBH elnökének egyes jogköreit átadta az OBT-nek, és bizonyos körülmények esetén vétőjogot biztosított az OBT számára az ajánlások és a bíróságok vezetőinek kinevezése terén.

Október 15-én a Velencei Bizottság kiadott egy véleményt, amelyben elismerte, hogy a módosított bírósági törvény megvalósította a Bizottság néhány ajánlását, azonban nem mindegyiket, és további módosításokat sürgetett, mivel „az OBH elnöke továbbra is rendkívül kiterjedt jogkörökkel rendelkezik, amelyeknek nem lenne szabad egy kézben összpontosulniuk, és amelyek hatékony felügyelete továbbra is nehézkes”.

Január 1-jén az új alkotmány átmeneti rendelkezései is hatályba léptek. Ezek között olyan rendelkezések is szerepeltek, amelyek felhatalmazták az OBH elnökét, hogy az általánosan illetékes bíróság helyett másik bíróságot jelöljön ki az eljárásra, mindaddig, amíg az ügyteher bíróságok közötti arányos elosztása meg nem valósul. Ez a hatáskör olyan aggályokat vetett fel, hogy az ügyek áthelyezése politikai beavatkozásnak teheti ki a bírósági rendszert, valamint sértheti a tisztességes tárgyaláshoz való jogot. Ugyanez a jogszabály hasonló jogkört biztosít a legfőbb ügyésznek is. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény július 2-i módosítása korlátozásokat vezetett be az OBH elnökének az ügyek újraelosztásával kapcsolatos diszkrecionális jogkörét illetően, azzal, hogy előírta az elnök számára az OBT által meghatározott szempontok figyelembevételét. A módosítás szerint továbbá az ügyek áthelyezésében érintett felek fellebbezést nyújthatnak be a határozat ellen a Kúriához. Október 15-én a Velencei Bizottság jelentésében kifejtette, hogy egyáltalán nem támogatja az ügyek áthelyezésének rendszerét, mivel nincs összhangban a törvényes bíró elvével, amely a jogállamiság egyik alapvető eleme. A Velencei Bizottság megismételte azt az ajánlását is, amely szerint meg kell szüntetni a legfőbb ügyész azon utasításadásra vonatkozó jogát, hogy az általánosan illetékes bíróság helyett egy másik, meghatározott bíróság előtt kell vádat emelni. December 28-án az ombudsman kezdeményezése nyomán az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy az országgyűlés hibázott, amikor több „nem átmeneti jellegű” rendelkezést is be akart iktatni az új alkotmány átmeneti rendelkezései közé (vagyis olyan rendelkezéseket, amelyek nem pusztán a régi és az új alkotmány közötti áthidaló funkcióval rendelkeztek, hanem új, tartós jogokat, illetve szabályrendszereket alakítottak ki). Az országgyűlés által elkövetett eljárási hibák miatt az Alkotmánybíróság visszamenőleges hatállyal megsemmisítette a jogszabály több rendelkezését, ideértve az OBH elnökének jogát az ügyek áthelyezésére, valamint a legfőbb ügyész arra vonatkozó jogát, hogy utasítást adjon valamely meghatározott bíróság előtt történő vádemelésre. (Megjegyzés: a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény még mindig tartalmazza az OBH elnökének az ügyek áthelyezésére vonatkozó jogát.)

December 31-ével az OBH elnöke 43 ügyet áthelyezett (31 kereskedelmi jogi, 10 büntető- és két polgári jogi ügyet), amelyek között nagy horderejű korrupciós ügyek is szerepeltek. Az alperesek négy ügyben fellebbezést nyújtottak be az áthelyezéssel szemben, azonban a Kúria mind a négy esetben helybenhagyta azt. Az év során a legfőbb ügyész nem gyakorolta az azzal kapcsolatos utasítási jogát, hogy valamely meghatározott bíróság előtt történjen a vádemelés.

Az új alkotmány átmeneti rendelkezései és a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény január 1-jei hatállyal leszállította a bírák és az ügyészek kötelező nyugdíjkorhatárát. Az említett jogszabályok szerint azok a bírók, akik január 1. előtt töltötték be a 62. életévüket (az általános nyugdíjkorhatár), június 30-ig vonulnak nyugdíjba, míg azok, akik január 1. és december 31. között töltik be, december 31-ig.

Január 17-én az Európai Bizottság gyorsított köteleességszegési eljárást indított Magyarország ellen a bírák kötelező nyugdíjkorhatárát leszállító jogszabályok miatt. Az Európai Bizottság azt állította, hogy a jogszabály az emberek egy meghatározott csoportjára vonatkozott, ezért megsértette azokat az uniós szabályokat, amelyek tiltják az életkoron alapuló hátrányos munkahelyi megkülönböztetést. Az Európai Bizottság április 25-én az Európai Bíróság elé utalta az ügyet. Ennek ellenére március 29-én Schmitt Pál, a köztársasági elnök aláírta azokat a határozatokat, amelyek szerint 228 bírónak június 30-ig nyugdíjba kellett vonulnia, július 6-án pedig Áder János köztársasági elnök is aláírta azt a határozatot, amely alapján december 31-ig további 46 bírónak kellett nyugdíjba vonulnia.

Július 16-án az Alkotmánybíróság megsemmisítette a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény azon rendelkezéseit, amelyek leszállították a bírák kötelező nyugdíjkorhatárát. Az Alkotmánybíróság kijelentette, hogy a szóban forgó rendelkezések sértik a bírói függetlenség alkotmányos követelményét azáltal, hogy nem gondoskodnak róla, hogy a bírakat ne lehessen elmozdítani a hivatalukból. Az Alkotmánybíróság határozata azonban nem helyezte vissza a nyugalmra vonult bírakat korábbi pozíciójukba. Az Európai Bíróság november 6-án úgy határozott, hogy a bírák korai nyugdíjazásáról szóló jogszabály életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést valósít meg. Az év során körülbelül 160 nyugalmazott bíró indított önállóan pert a magyar munkaügyi bíróságok előtt jogellenes elbocsátás miatt, és hozzávetőleg 150 bíró fordult az EJEB-hez. December 28-án az Alkotmánybíróság visszamenőleges hatállyal megsemmisítette a bírák kötelező korai nyugdíjazásáról szóló rendelkezést, melyet az átmeneti rendelkezések állapítottak meg. A kormány az év végéig nem fogadott el új jogszabályt a bírák nyugdíjazása tekintetében, továbbá nem gondoskodott a megsemmisített jogszabályok alapján elbocsátott bírák visszahelyezéséről.

Az új alkotmány fenntartotta az Alkotmánybíróság hatáskörének korlátait a központi költségvetéssel, az adózással, valamint a nyugdíj- és társadalombiztosítási járulékokkal kapcsolatos jogalkotással kapcsolatban mindaddig, amíg az államadósság a bruttó hazai termék (GDP) 50 százaléka alá nem csökken, kivéve, ha az adott jogszabály sérti az élethez és az emberi méltósághoz való jogot; a személyes adatok védelméhez való jogot; a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jogot; vagy a magyar állampolgársággal kapcsolatos jogokat. Az új alkotmány átmeneti rendelkezései tovább korlátozták az Alkotmánybíróság hatáskörét. Eszerint a korlátozás olyan jogszabályok esetében, amelyeket akkor fogadtak el, amikor az államadósság meghaladta a GDP felét, abban az időszakban is fennáll, amikor az államadósság már nem haladja meg a GDP felét. Az Alkotmánybíróság azonban december 28-i határozatában megsemmisítette ezt az átmeneti rendelkezést.

Január 1-jétől az állampolgárok és az emberi jogi csoportok már nem jogosultak kérelmet benyújtani az Alkotmánybírósághoz a jogszabályok alkotmányosságának felülvizsgálata érdekében. Az új alkotmány szerint csak a kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede és az alapvető jogok biztosa kezdeményezhet ilyen eljárást. Civil szervezetek arra hívták fel a figyelmet, hogy az Alkotmánybíróságra vonatkozó új szabályok gyengítik a fékek és ellensúlyok, valamint az alkotmányos védelem rendszerét.

Május 15-én Navracsics Tibor, közigazgatási és igazságügyi miniszter és miniszterelnök-helyettes felkérte Darák Pétert, a Kúria elnökét, hogy vizsgálja felül az ítélezési gyakorlatot annak megállapítása érdekében, hogy kellően szigorúak-e a bírói ítéletek, illetve megfelelnek-e a társadalmi elvárásoknak. Példaként említette a meggyilkolt kézilabdázó, Marian Cozma ügyét is. Az év során a másodfokú bíróság enyhítette a Cozma-ügy három fő vádlottjának büntetését. A médiában megjelent beszámolók szerint Darák május 17-én azt válaszolta, hogy nem helyénvaló, ha a kormány egy tagja azzal keresi meg a főbíró, hogy egy konkrét ítélet túlságosan enyhe, valamint hogy Navracsics kérése azt a hamis benyomást kelti, hogy a Kúria beavatkozhat egy alacsonyabb szintű bíróság határozathozatalába.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a jogszabályok rendelkeznek a tisztességes eljáráshoz és az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejezéséhez való jogról, amelyet a független bírói testület általában tiszteletben is tartott.

A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság vélelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. A gyanúsítottaknak joguk van ahhoz, hogy a kihallgatás kezdetekor tájékoztatást kapjanak az ellenük

felhozott vádak természetéről és a vonatkozó jogszabályokról. A vádak bármilyen módosítását szintén közölni kell a gyanúsítottal a nyomozás során. A bírósági eljárások főszabály szerint nyilvánosak; a bíró azonban korlátozhatja a nyilvánosságot, és bizonyos körülmények esetén zárt tárgyalást rendelhet el.

Esküdtszéki rendszer nincs, az ítéleteket a bírák vagy a bírákból és népi ülnökökből álló bírói tanácsok hozzák.

Miután a vádlottat tájékoztatták az ellene felhozott vádakról, haladéktalanul emlékeztetni kell őt a védőügyvéd megbízására vonatkozó jogára, illetve arra, hogy kérheti védő kirendelését. Ha az eljárásban kötelező az ügyvédi képviselő, a vádlottat tájékoztatni kell, hogy amennyiben 72 órán belül nem bíz meg védőügyvédet, az ügyész vagy a nyomozó hatóság fog védőt kirendelni a részére. Ha a vádlott kijelenti, hogy nem kíván ügyvédet megbízni, az ügyész vagy a nyomozó hatóság haladéktalanul gondoskodik ügyvéd kirendeléséről. A törvény úgy rendelkezik, hogy a nyomozó hatóság köteles úgy időzíteni a kihallgatást, hogy a vádlott képes legyen gyakorolni a védelemhez való jogát. A tárgyalási szakaszban a bírósági tárgyalásra szóló idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. A törvény úgy rendelkezik, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson.

A tárgyalás alatt a vádlottak és védőik korlátozás nélkül hozzáférhetnek az állami hatóságoknál tárolt, ügyük szempontjából lényeges bizonyítékokhoz. A vádlottak ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is állíthatnak tanúkat, illetve bemutathatnak bizonyítékokat.

A vádlottak jogosultak fellebbezést benyújtani.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélkezik. A jogszabályok értelmében az emberi jogok megsértése esetén kártérítés követelhető. Azok a személyek, akik kimerítették a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, kérelmet nyújthatnak be az EJEB-hez arra hivatkozva, hogy a kormány megsértette Az emberi jogok európai egyezményét.

A regionális emberi jogi bíróság által hozott határozatok

Az év során az EJEB 187 ítéletet és 49 döntést hozott a polgárok által az állam ellen benyújtott ügyekben. A kormány az előírt határidőre kifizette az EJEB által kiszabott kártérítést, kivéve a vörös csillag ügyben, amelyben késedelmesen teljesítette a kifizetést (lásd a 2.a) pontot).

Ingtatlanok visszaszolgáltatása

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Orthodox Exarchátus (a Görög Ortodox Egyház magyarországi ága) jelezte, hogy továbbra is szeretné visszakapni azokat az ingatlanjait, amelyeket az orosz ortodox közösség az 1950-es években elfoglalt. Miután a belföldi bíróságok elutasították az exarchátus keresetét, az egyház panaszt nyújtott be az EJEB-hez. Az év végén nem állt rendelkezésre újabb információ az ügyről.

f. A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja ezeket a cselekményeket, és általánosságban elmondható, hogy a kormány tiszteletben tartotta ezeket a tilalmakat.

Június 25-én a TASZ másodszor is büntető feljelentést tett az ügyészségnél három gyöngyöspatai helyi önkormányzati tisztségviselő ellen, arra hivatkozva, hogy azok 2011 októberében jogtalanul léptek be néhány roma család otthonába. Az érintett roma családok nyújtották be az első panaszt, még abban a hónapban, az ügyészség azonban elutasította az igényüket. Ezért január 16-án a TASZ kérelmet nyújtott be a Heves megyei kormányhivatalhoz, amely egyetértett a TASZ azon

álláspontjával, hogy semmilyen jogalapja nem volt annak, hogy a helyi polgármester, egy önkormányzati ügyintéző, a polgármester személyzeti vezetője, két szociális munkás és két rendőr magánlakásokat vizsgáljon meg. A második büntető feljelentés az év végén még elintézetlen volt.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló új törvény alapján a TEK január 1-jétől felhatalmazást kapott a titkos információgyűjtésre. Augusztus 23-án az alapvető jogok biztosa kiadott egy jelentést a TEK-ről, amelyben kifogásolta, hogy az állampolgárok nem rendelkeznek megfelelő jogorvoslati lehetőséggel a hírszerző szolgálatok, így a TEK által gyűjtött és tárolt adataikba való betekintéssel kapcsolatban.

Április 16-án az országgyűlés jogszabályt fogadott el saját biztonsági szervének felállításáról, amely azon túl, hogy gondoskodik az országgyűlés biztonságáról, kiterjedt hatáskörrel rendelkezik a parlamentben való rendfenntartás terén is. Az említett jogkörök közé tartozik a magánlakásokba való belépés, illetve a magánlakásokban történő eljárás, amennyiben arra egy megfelelően felhatalmazott személy (például egy bíró vagy más igazságügyi hatóság) ad utasítást, vagy ha vészhelyzetről van szó. Az Országgyűlési Őrség nem jogosult hírszerzési tevékenységet és fedett nyomozást folytatni. Az országgyűlés elnöke utasíthatja az Országgyűlési Őrséget, hogy alkalmazzon kényszerintézkedést azokkal az országgyűlési képviselőkkel szemben, akik magatartásukkal zavarják az üléseket, ideértve azok őrizetbe vételét, valamint az ülésteremből való kivezetésüket.

Februárban a rendőrök a sajkazai lakosok hozzájárulását kérték ahhoz, hogy megvizsgálhassák a 2011. évi népszámlálás során a vallási meggyőződéssel kapcsolatban gyűjtött személyes adatokat. A jog úgy rendelkezik, hogy a népszámlálás során a vallási meggyőződésre vonatkozó adatszolgáltatás önkéntes alapon történik, az adatokat pedig kizárólag statisztikai célra lehet felhasználni. Február 21-én a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) a Központi Statisztikai Hivatal elnökének kezdeményezése alapján jelentést adott ki az ügyről. A jelentés megállapította, hogy a rendőrség adatfeldolgozási eljárása jogellenes volt. Egy helyi lakos a TASZ segítségével szintén panaszt nyújtott be a NAIH-hoz, és június 28-án hasonló választ kapott a hatóságtól.

Április 1-jén új jogszabály lépett hatályba, amely a „közterület életvitelszerű lakhatásra való használatát” 60 000 forintig (270 USD) terjedő bírsággal vagy 60 napig terjedő elzárással szankcionálja, amennyiben valaki hat hónapon belül kétszer elköveti a szabálysértést. Az ombudsman és a civil szervezetek bírálták az új törvényt, valamint a helyi önkormányzatokat is azért, mert jogszerűtlen eljárás keretében bontották le hajléktalanok lakóhelyeit (sátrakat és más szálláshelyeket), és kobozták el személyes használati tárgyait. November 14-én az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette a közterület életvitelszerű használata szabálysértéssel összefüggő jogszabályokat. Az év végéig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda és A Város Mindenkié szervezet segítségével hat hajléktalan indított pert a helyi önkormányzatok ellen a személyes tulajdonukkal kapcsolatos kártérítés igényével. Ügyeik az év végén folyamatban voltak.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

A média különböző véleményeket tükröz, a szólás- és sajtószabadságot pedig a jog biztosítja. Néhány megfigyelő szerint azonban a médiát felügyelő hatóság széles jogköre feletti aggodalom olyan légkör kialakulásához vezethet, amely kedvez az öncenzúrának és a politikai befolyásnak. A TASZ továbbra is részrehajlásról számolt be a közmédia hírműsoraiban.

A véleménynyilvánítás szabadsága: Bár a magánszemélyek nyilvánosan és zárt körben is jellemzően szankciók nélkül bírálhatták a kormányt, közzétett nyilatkozataikért vagy a mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért felelősségre lehetett őket vonni. A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók, ha téves információkat közölnek. Továbbra is előfordult, hogy hivatalos személyek a rágalmozásról szóló jogszabályokra hivatkozva kártérítést követeltek az elszenvedett sérelmekért.

Szeptemberben a Magyar Távirati Iroda (MTI) pert indított Balavány György újságíró ellen egy blogban posztolt hozzászólásai miatt, amelyekben azt állította, hogy a közszolgálati média az

adófizetők pénzét a nyilvánosság félretájékoztatására használja. Az MTI 10 millió forintot (45 000 USD) követelt a jó hírnevét és az üzleti érdekeit ért kár miatt. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) médiaszabadsággal foglalkozó képviselője megjegyezte, hogy a per korlátozhatja a média pluralizmusát az interneten, és általános dermesztő hatást gyakorolhat a médiára.

A büntető törvénykönyv a gyűlöletre uszítás és a bizonyos csoportok tagjaival szemben alkalmazott erőszak ellen is tartalmaz rendelkezéseket. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji, illetve vallási csoport vagy a lakosság más csoportja ellen, büntetett elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Továbbá bárki, aki valaki ellen fizikai támadást intéz azért, mert az illető egy adott nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozik, büntetett elkövetéséért öt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. A civil szervezetek továbbra is bírálták az igazságszolgáltatást, mivel a gyűlöletkeltéssel vádolt személyeket csak abban az esetben ítélték el a bíróságok, ha a bűncselekmény fizikai támadást is magában foglalt.

A jog tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását, és az ilyen tetteket három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. 2010-ben a TASZ arra kérte az Alkotmánybíróságot, hogy semmisítse meg a jogszabályt, mivel az súlyosan korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát. 2011 végén az Alkotmánybíróság elutasította a TASZ kérelmét, mivel megszűnt az állampolgárok azon joga, hogy az Alkotmánybírósághoz forduljanak (*actio popularis*).

A jog tiltja bizonyos szimbólumok – köztük a horogkereszt, az SS-jelvény, a sarló-kalapács, valamint az ország II. világháborús kormányához kötődő nyilaskereszt – nyilvános használatát. Az ötágú vörös csillag nyilvános használatát tiltó törvény hatályban maradt az EJEB 2008-as és 2011-es határozatai ellenére, amelyekben kijelentette, hogy a szóban forgó törvény sérti a szabad véleménynyilvánítás jogát. Az EJEB 2011-es határozata összesen 6400 EUR (8448 USD) kártérítés és perköltség június 8-ig történő megfizetésére kötelezte a kormányt Fratanolo János részére (a vörös csillag ügy kérelmezője). Július 2-án az országgyűlés elfogadott egy a közigazgatási és igazságügyi miniszter által előterjesztett határozatot, amelyben az országgyűlés kijelentette, hogy nem ért egyet az EJEB határozatával, és megerősítette, hogy a totalitárius rendszerek jelképeinek használata büntetendő. Ezenkívül a határozat úgy rendelkezett, hogy nem a központi költségvetésnek, hanem a parlamenti pártoknak kell kártérítést fizetniük, ha az országot bármikor elmarasztalja az EJEB a totalitárius rendszerekhez kötődő jelképek használatának megtiltásáért. Július 17-én a kormány kifizette Fratanolónak a megítélt összeget, amelyet a kormány a pártoknak járó támogatásokból vont le.

Sajtószabadság: A törvény rendelkezése szerint az országgyűlésnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiát érintő problémákért felelős központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. Az NMHH elnökét a miniszterelnök nevezi ki kilencéves időtartamra; az elnök tetszőleges alkalommal ismételten kinevezhető. Ha kétharmados parlamenti többség áll mögötte, az NMHH elnöke az öttagú Médiatanács elnöki tisztét is betölti, amely az elektronikus (televízió, rádió), online és nyomtatott médiatartalom és a frekvenciahasználat felügyeletéért felelős. Az év során a kormánypártok jelölték a Médiatanács összes tagját. A közszolgálati műsorszóró rendszer a Közszolgálati Közalapítványba vonja össze az állami tulajdonban lévő közszolgálati műsorszóró szervezetek (köztük az MTI) felügyelőbizottságait, azok pénzügyeinek és vagyonának kezelésével pedig az újonnan felállított Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapot bízta meg.

Május 1-jén a Freedom House közzétett egy jelentést, amelyben az országban „részben szabadnak” ítélte a sajtó helyzetét, amely a tavalyi év „szabad” eredményéhez képest visszaminősítést jelent. A visszaesés okaként a jelentés a következőkre hivatkozott: a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) létrehozására; egy politikai indíttatású engedélyezési eljárásra, amely hatással volt az ellenzéki Klubrádióra; a cenzúráról szóló növekvő számú jelentésre; és a független médiavállalkozások szempontjából folyamatosan romló gazdasági feltételekre.

Erőszak és megfélemlítés: 2010-ben a szélsőjobboldali Jobbik parlamenti frakciójának egy tagja, Zagyva György Gyula megfélemlítette és megfenyegette a Hetek című hetilap két újságíróját a Verőcén megrendezett Magyar Sziget zenei fesztiválon. Beszámolók szerint Zagyva karikás ostorral a kezében azt mondta az újságíróknak, hogy „örüljete, hogy nem verlek meg titeket”. Miután az

újságírók bekapcsolták a hangfelvevőjüket, állítólag azt is mondta, hogy ez is a „zsidó pofátlanság” jele, továbbá, hogy „szívesen kitaposná a belüket”. Zagyva tagadta a vádakat. A Központi Nyomozó Főügyészség vizsgálatot indított zaklatás és fizikai erőszakkal való fenyegetés gyanújával. Június 29-én a parlament visszavonta Zagyva mentelmi jogát, az ügyészség pedig szeptember 6-án vádat emelt ellene. November 19-én a Váci Városi Bíróság zaklatás bűntettében bűnösnek találta Zagyvát, és egy évre próbára bocsátotta. Mind a vádlott, mind az ügyész fellebbezett az ítélet ellen; az ügy folyamatban van.

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A jog a tartalomra vonatkozó szabályokat határozza meg, valamint előírja az újságírói jogok, etika és normák szabályait a média minden ágában, beleértve a hírportálokat és az online publikációkat is. Tiltja a nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést. A jog a „forrásvédelemről” is rendelkezik, annak érdekében, hogy a bünyügyi eljárásokkal kapcsolatban megőrizze az információk bizalmas jellegét.

A Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás bizonyos megsértése esetén pénzbírságot szabhat ki, ideértve azokat a médiaszolgáltatókat is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre vonatkozó tilalmat, vagy sértik az emberi méltóságot, illetve amelyek megsértik a kiskorúakat védő előírásokat. A tanács a rendelkezések megsértése esetén 200 millió forintig (900 000 USD) terjedő bírságot róhat ki a médiaszolgáltató típusától és a közönség nagyságrendjétől függően. A szerkesztőkre 2 millió forintig (9000 USD) terjedő bírságot szabhat ki a tanács, továbbá legfeljebb egy hétre felfüggesztheti a sugárzási jogot. A Médiatanács döntései bírói úton, a tanács elleni kereset útján megtámadhatók, a panasztétel azonban nem függeszti fel a Médiatanács által kiszabott szankciót. A bírósághoz külön kérelem nyújtható be arra vonatkozóan, hogy a bírósági eljárás befejezéséig halasszák el a Médiatanács határozatának végrehajtását. November végéig a Médiatanács 109 határozatot hozott, és összesen 80 millió forint (360 000 USD) összegű bírságot szabott ki 66 sajtóorgánumra. Tizennégy határozatot támadtak meg bíróság előtt.

Az év során a hazai és nemzetközi emberi jogi szervezetek továbbra is bírálták a médiáról szóló törvényeket. A bírálatok különösen azt a széles szabályozási hatáskört bírálták, amit egy nem független igazgatási szerv gyakorol nemcsak a műsorszóró média felett, hanem a nyomtatott, a lekérhető és az internetes média szolgáltatói felett is. Hazai civil társadalmi csoportok tüntetéseket tartottak számos kormányzati politika elleni tiltakozásul, valamint a média szabadságának támogatásaként, így például a tavalyi év után idén is tüntetést szerveztek Budapesten március 15-re, amely több tízezer embert vonzott.

2011 decemberi határozatában az Alkotmánybíróság megsemmisítette a két médiatörvény bizonyos részeit, többek között a tartalomfelügyelettel, az újságírók információforrásainak védelmével, a Médiahatóság felé történő adatszolgáltatási kötelezettséggel kapcsolatos rendelkezéseket és a média- és hírközlési biztos intézményét. Az Alkotmánybíróság továbbá május 31-i hatállyal megszüntette a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi törvény nyomtatott és internetes sajtóorgánumokra vonatkozó hatályát.

Május 9-én az ombudsman kérelmezte az Alkotmánybíróságtól a médiatörvények rendelkezéseinek felülvizsgálatát annak megállapítása érdekében, hogy megfelelők-e a Médiatanács függetlenségét biztosító szabályok. Az ombudsmani hivatal beszámolója szerint több mint 200 egyedi panaszt nyújtottak be hozzá azzal kapcsolatban, hogy a médiára vonatkozó rendelkezések nem zárják ki a Médiatanács – és kiterjesztően értelmezve a sajtó – politikai befolyásolásának lehetőségét, ezért alkotmányellenes módon korlátozzák a véleménynyilvánítás szabadságát. Az ombudsman a médiatörvény bizonyos, a Médiatanács elnökének megbízásával kapcsolatos rendelkezéseit „értelmetlennek és alkalmazhatatlannak” találta. Az ügy az év végén folyamatban volt az Alkotmánybíróság előtt.

Május 11-én az Európa Tanács közzétette véleményét két médiával kapcsolatos törvényről. Megállapításaiban többek között bírálta a jogszabályokat a határozatlan tartalmi szabályok, valamint a médiafelügyeleti hatóságok potenciális átpolitizálása miatt, és követelte a média- és hírközlési biztos pozíciójának eltörlését.

Május 24-én az Alkotmánybíróság 2011. évi határozatának való megfelelés érdekében az országgyűlés módosította a médiával kapcsolatos törvényeket. A módosított törvények erősebb

forrásvédelmet biztosítanak, enyhítik a nyomtatott médiára vonatkozó tartalomkorlátozásokat, csökkentik a Médiatanács jogkörét a tartalomszabályozás betartásának felügyeletével kapcsolatban, valamint csökkentik a média- és kommunikációs biztos hatáskörét. A TASZ nyugtázta a forrásvédelem megerősített garanciáit, azonban kijelentette, hogy a jogszabályok még mindig nem javítottak a nyomtatott és az online médiatermékekre vonatkozó tartalomkorlátozás helyzetén, illetve nem akadályozzák meg, hogy a Médiatanács önkényes döntéseket hozzon a frekvenciakiosztás során. A Human Rights Watch szerint a módosítások sem az Alkotmánybíróság határozatának, sem az Európa Tanács ajánlásainak nem felelnek meg.

November 26-án az Európai Bizottság alelnöke, Neelie Kroes üdvözölte a médiaszabályozásban bekövetkezett változásokat, azonban kijelentette, hogy „a változások nem rendezik az összes jelentős problémát”. Azonnali intézkedést követelt a Médiatanács tényleges függetlenségének biztosítása érdekében, olyan intézkedéseket, amelyek csökkentik a Médiatanácsnál túlzott mértékben összpontosuló hatalmat, valamint megfelelőbb intézkedéseket az államilag finanszírozott média hatékony és független működésének biztosítása érdekében. December 4-én az Európa Tanács főtitkára, Thorbjorn Jagland úgy nyilatkozott, hogy a kormánynak további lépéseket kell tennie a média szabályozása terén, és azzal érvelt, hogy a médiahatóság vezetőjének, valamint a Médiatanács tagjainak jelölésére és kinevezésére felállított rendszert meg kell változtatni a profizmus és a függetlenség kifejezésre juttatása érdekében.

A hazai és a nemzetközi média, illetve a civil szervezetek továbbra is bíralták a Médiatanácsot amiatt, hogy nem kötött szerződést a Klubrádióval, amely ellenzéki beszélgetős rádióként definiálja magát. 2011 decemberében a Médiatanács egy nyilvános pályázatra vonatkozó határozatában a Klubrádió által használt 95,3 MHz budapesti körzeti rádiós frekvenciát az Autórádióknak ítélte, amely egy korábbi műsorszolgáltatási tapasztalatokkal nem rendelkező, új társaság. A Klubrádió fellebbezett a döntés ellen a Fővárosi Ítéletáblánál. Március 14-én a bíróság jogerős ítéletet hirdetett, amely műszaki hiányosságokra hivatkozva érvénytelenítette az Autórádió ajánlatát, és felhívta a Médiatanácsot, hogy hirdessen új nyertest. Július 5-én a Médiatanács kiadott egy végzést, melyben a frekvenciára vonatkozó összes ajánlatot érvénytelenítette, beleértve a Klubrádióét is, mivel azok nem feleltek meg a műszaki követelményeknek. A Klubrádió megtámadta a döntést, július 18-án pedig a Fővárosi Ítéletábla megsemmisítette a Médiatanács végzését. Augusztus 15-én a Médiatanács határozatot adott ki, mellyel érvénytelenítette a Klubrádió ajánlatát, a rádióállomás azonban fellebbezett, a Fővárosi Ítéletábla pedig szeptember 26-án hatályon kívül helyezte a Médiatanács döntését. November 8-án a Médiatanács bejelentette, hogy az ügyészséghez fordult a bírói határozat és a jogszabályok közötti ellentmondások feloldása érdekében. November 26-án Kroes egy blogbejegyzésben azt írta, hogy „ha a Médiatanács megkérdőjelezi a bíróság határozatának következetességét, azzal a jogállamiságot kérdőjelezi meg”. December 20-án a Médiatanács a Legfőbb Ügyészség tanácsára visszavonta a 95,3 MHz frekvenciára vonatkozó eredeti pályázatát, így sem a Klubrádió, sem az Autórádió nem nyert. A Médiatanács kijelentette, hogy ellentmondások vannak több bírói határozat és a médiatörvény között.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta az internethez való hozzáférést, és arról sem érkezett hitelt érdemlő jelentés, hogy megfelelő jogi felhatalmazás nélkül figyelte volna az elektronikus levelezéseket vagy az internetes csevegőszobákat. Az egyének és csoportok az interneten keresztül és e-mailben egyaránt szabadon kifejehették nézeteiket. A Nemzetközi Távközlési Egyesület statisztikai adatai szerint 2011-ben az ország lakosságának kb. 59%-a használta rendszeresen az internetet.

Szeptember 24-én a Freedom House közzétett egy jelentést, amelyben az ország internetes és digitális médiáját a „szabad” kategóriába sorolta.

Tudományos szabadság és kulturális események

Július 1-jén az országgyűlés módosította a levéltári törvényt. A módosítás szerint a Munkáspárt és annak jogelődjeinek, a Magyar Szocialista Munkáspártnak, valamint annak polgári és ifjúsági szervezeteinek, továbbá a Szakszervezetek Országos Tanácsának és a szakszervezetek dokumentumai állami tulajdont képeznek. Az 1944 és 1989 között létrejött, állami tulajdonba került dokumentumok részben a Politikátörténeti Intézet magántulajdonát képezték, részben pedig a szakszervezetek tulajdonában lévő, az intézmény által őrzött dokumentumok voltak. A Politikátörténeti

Intézet a közlevéltárakra vonatkozó szabályok szerint kezelte a gyűjteményt, amelyhez a nagyközönség szabadon hozzáférhetett. December 2-án az ombudsman kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amelyben kérte az intézkedés megsemmisítését, mivel az „kártalanítás nélküli általános kisajátítást jelent, és megnehezíti a dokumentumokkal kapcsolatos kutatásokat”. Az ombudsman azzal érvelt, hogy a jogszabály „korlátozza a tudományos kutatás szabadságát, mivel nem világos, hogy mi indokolta, illetve hogy mik voltak a jogi okai a szóban forgó dokumentumok államosításának, amelyek korábban egy nyilvánosan elérhető magánlevéltár tulajdonában álltak”. Az ügy az év végén folyamatban volt az Alkotmánybíróság előtt.

b. A békés gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Az alkotmány és a törvény biztosítja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

Gyülekezési szabadság

Az alkotmány biztosítja a békés gyülekezés jogát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot. A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A jogszabályok értelmében a rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy a bíróságok békés működését, vagy ha nem oldható meg a forgalom elterelése. A rendőrség azonban nem köteles felosztatni a spontán szerveződött, engedéllyel nem rendelkező, de békés csoportosulásokat. A rendőrség nyilvános demonstráció betiltására vonatkozó határozatával szemben bírósági felülvizsgálat kérhető.

Az év során a rendőrség 12 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami az összes bejelentett demonstráció 0,18%-át jelenti. A szervezők a rendőrség által elutasított hat demonstráció esetében kértek bírósági felülvizsgálatot, a bíróságok pedig végül öt esetben engedélyezték a demonstrációt. A kormány új felsőoktatási stratégiája ellen decemberben tartott diáktüntetések során három diákkal közölték, hogy „visszaéltek a gyülekezési joggal”, és néhány órára őrizetbe vették őket. December 20-án a TASZ bírálta a rendőrségi intézkedések jogszerűségét, mivel nem szólították fel a tüntetőket távozásra, mielőtt kiválasztották a megafont birtoklókat, és kikérdezés céljából bevitték őket a rendőrségre.

Az év során a Magyar Helsinki Bizottság és más emberi jogi szervezetek többször is felhívták a figyelmet a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok módosításának szükségességére annak érdekében, hogy egyértelműen meghatározásra kerüljön, milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség egy nyilvános demonstrációt. A Magyar Helsinki Bizottság szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy a rendőrség meg nem erősített feltételezések alapján megakadályozzon egy rendezvényt arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt, például közösség elleni izgatást fognak elkövetni. Civil szervezetek szerint a jogszabályok hiányosságai gyakran következtelen rendőri gyakorlatot és bírói határozatokat eredményeztek. A Magyar Helsinki Bizottság aggályainak adott hangot amiatt, hogy a rendőrség nem avatkozott be olyan szélsőjobboldali demonstrációkba, amelyek résztvevői gyűlölet-bűncselekménynek és gyűlöletbeszédnek minősülő cselekményekben vettek részt, pedig fel kellett volna osztatni a tömeget, az elkövetők ellen pedig gyűlölet-bűncselekmények miatt vádat kellett volna emelni.

Március 19-én egy magánszemély értesítette a Budapesti Rendőr-főkapitányságot egy augusztus 25-re tervezett felvonulásról, amely a szélsőséges, 2009-ben betiltott Magyar Gárda csoport alapításának ötödik évfordulójáról kívánt megemlékezni. A terv szerint körülbelül 2000 résztvevő vonult volna fel katonai alakzatban és egyenruhában. Március 27-én a Budapesti Rendőr-főkapitányság az alternatív közlekedési útvonalak hiányára hivatkozva megtiltotta a demonstrációt. A szervezők kérték a rendőrség döntésének bírósági felülvizsgálatát, a Fővárosi Törvényszék pedig hatályon kívül helyezte a tilalmat. Augusztus 24-én a Miniszterelnöki Hivatal kiadott egy nyilatkozatot, amelyben kijelentette, hogy tiszteletben tartja a bíróság határozatát, azonban teljes mértékben elhatárolódik a Magyar Gárda és mindazok által képviselt ideológiától, akik támogatják a hátrányos megkülönböztetést, a gyűlöletet és az erőszakot. A nyilatkozat megerősítette, hogy a kormány minden lehetséges intézkedést meg fog tenni a rendezvénnyel kapcsolatos bármilyen jogellenes vagy veszélyes tevékenység

megakadályozása érdekében. Az augusztus 25-i demonstráció során nem történt jelentősebb incidens.

Egyesülési szabadság

Az alkotmány biztosítja az egyesülés jogát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

c. Vallásszabadság

Lásd a Külügyminisztérium vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report) a következő honlapon: www.state.gov/j/drl/rls/irf/.

d. Mozgásszabadság, országukon belül otthonukat elhagyni kényszerült emberek, menekültek és hontalanok védelme

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A kormány együttműködött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a hazatérő menekültek, a menedékkérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A menekültek védelme

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény rendelkezik a menekült státusz vagy a kiegészítő védelem megadásáról, a kormány pedig létrehozott egy rendszert a menekültek védelmére. Az ország részes fele a Dublin II rendeletnek, melynek célja, hogy a menedékkérőket abba az uniós tagállamba küldje vissza a vonatkozó eljárás lefolytatása végett, amelynek a területén először beléptek az Európai Unióba.

Bár a menedékjogi eljárás általában hozzáférhető volt, a Magyar Helsinki Bizottság továbbra is beszámolt olyan esetekről, amikor a rendőrség a határon nem ismerte fel a menedékkérőket, ha más migránsokkal utaztak (főként a szerb-magyar határnál), valamint amikor nemzetközi védelemre szoruló személyeket megfelelő vizsgálat elvégzése nélkül toloncoltak vissza. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal nyilatkozata szerint hivatalosan nem érkezett hozzájuk panasz.

Február 16-án a Magyar Helsinki Bizottság közzétett egy jelentést, melyben bírálta az ország menedékjogi gyakorlatát, mivel az akadályozza a Dublin II rendelet alapján visszaküldött menedékkérők hozzáférését az érdemi eljáráshoz, melyben megállapíthatók a menedékkérők védelmi szükségletei, valamint akadályozza a megfelelő befogadási körülményekhez való hozzáférést. A jelentés ezenkívül bírálta az idegenrendészeti őrizet ilyen esetekben történő túlzott mértékű alkalmazását is.

Biztonságos származási/transzitország: A törvény meghatározza a „biztonságos származási ország” és a „biztonságos harmadik ország” (azaz biztonságos tranzitország) fogalmát, és megfelelő rendelkezéseket tartalmaz a speciális esetekben alkalmazandó egyedi mérlegeléssel kapcsolatban. A gyakorlatban a hatóságok eseti alapon döntenek el, hogy a származási ország biztonságosnak minősül-e a kérelmező számára.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága október 10-én kiadott jelentésében bírálta az országot, mivel „Szerbiát folyamatosan biztonságos harmadik országnak tekintette, és anélkül küldte vissza oda a menedékkérőket, hogy elvégezte volna ügyük érdemi vizsgálatát (melynek során a menedékjogi esetet részletesen megvizsgálják)”. A jelentés javasolta továbbá, hogy „a Dublin II rendeletben részes államok tartózkodjanak attól, hogy a rendelet alapján Magyarországra küldjék a menedékkérőket azokban az esetekben, amikor az érintett menedékkérők Szerbiában tartózkodtak, illetve tartózkodhattak a Magyarországra történő belépés előtt”. Október 11-én a Belügyminisztérium válaszolt az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának jelentésére, és kijelentette, hogy a menekültügyi és az idegenrendészeti szabályok biztosítják a menedékkérők számára a szükséges garanciákat, valamint hogy az eljárásokra bírósági felülvizsgálat vonatkozik, amely esetenként a visszaküldés felfüggesztésével jár.

Az év során több uniós tagállam (Ausztria, Olaszország, Hollandia, Belgium és Németország) is felfüggesztette az egyéni menedékkérők Magyarországra szállítását (Dublin II rendszer) azon aggályok alapján született EJEB határozatok, illetve a nemzeti bíróságok döntései alapján, amelyek szerint előfordulhat, hogy Magyarország megsérti az Európai Emberi Jogi Egyezményben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított jogokat.

Non-refoulement: A kormány jellemzően védelmet nyújtott a menekültek számára az olyan országokba történő kiutasításuk, illetve visszaküldésük ellen, ahol életüket vagy szabadságukat veszély fenyegette volna faji, vallási vagy nemzeti hovatartozásuk, egy adott társadalmi csoporthoz való tartozásuk, illetve politikai nézeteik miatt; azonban a Magyar Helsinki Bizottság továbbra is arról számolt be, hogy az, hogy a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal visszaküldte a menedékkérőket Szerbiába, ellentmond az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által kiadott ajánlásoknak, amelyek Szerbiát nem tekintik biztonságos tranzitországnak a menedékkérők számára.

Menekültek bántalmazása: Szeptember 13-án az ombudsman kiadott egy jelentést a nyírbátori őrzött szállásról, amelyben illegális bevándorlókat tartanak fogva, akik közül sokan várnak menedékkérelmük elbírálására. Az ombudsman a létesítményt „a börtönnél is rosszabbnak” nevezte, és megemlíttette, hogy rosszak a higiéniai feltételek, bántalmazzák a fogvatartottakat, valamint nem biztosítanak megfelelő lehetőséget a kommunikációra. A jelentés felszólította a legfőbb ügyészt, az országos rendőrfőkapitányt és a Belügyminisztériumot, hogy lépjenek közbe a befogadó állomáson uralkodó körülmények javítása érdekében. Az ombudsman jelentésére válaszul az országos rendőrfőkapitány vizsgálatot rendelt el, amelynek eredményeként intézkedtek, hogy valamennyi épületrészbe nyilvános telefonok kerüljenek beszerelésre, valamint hogy a fogvatartottak egyedül, őrök kíséréte nélkül léphessenek a mellékhelyiségekbe.

Április 24-én az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága közzétett egy jelentést, amely részletesen elemezte azokat a területeket, amelyeken az ország menekültügyi rendszere nem felelt meg teljes mértékben a nemzetközi és az európai standardoknak. A jelentés kritikát fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy a jog lehetővé teszi a menedékkérők „közigazgatási őrizetét” arra az időre, amíg ügyük érdemi elbírálása folyamatban van; hogy a fogva tartás felső határát hatról 12 hónapra emelték; valamint hogy a jog lehetővé teszi a gyermekes családok legfeljebb 30 napig tartó fogva tartását. A jelentés számos panaszt idézett az örök erőszakos magatartásával kapcsolatban, ideértve a szóbeli és a fizikai bántalmazást is. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága ezenkívül azt is kifogásolta, hogy a menedékkérőket az illegális bevándorlókkal együtt szállásolják el, gyakran börtönhöz hasonló körülmények között; hogy általánosságban rosszak a fizikai és higiéniai feltételek; hogy elégtelenek az egészségügyi szolgáltatások; valamint hogy nem állnak rendelkezésre megfelelő eljárások a kísérő nélküli kiskorúak életkorának megállapítására. Október 11-én a Belügyminisztérium kijelentette, hogy az idegenrendészeti őrizetet kizárólag azon – a Dublin II eljárás keretében Magyarországra szállított – külföldiek esetében rendelik el, akik menedékkérelmét már jogerős határozatban elutasították az országban, és akiknek az idegenrendészeti hatóságok elrendelték a kiutasítását.

Ideiglenes védelem: A törvény rendelkezik a „kiegészítő védelem” megadásáról. A törvény értelmében „kiegészítő védelemben” olyan személy részesülhet, aki nem felel meg a menekültként történő elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába való visszatérése esetén súlyos sérelem érné. A törvény értelmében a hivatal a befogadott státusz megadásával engedélyezheti bizonyos személyeknek, hogy az országban tartózkodjanak, ami összhangban van az ország „non-refoulement” elvvel kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeivel.

Az év során a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz 2157 menedékkérelmet nyújtottak be. A Hivatal 68 személynek adta meg a menekült jogállást, 240 személy kapott kiegészítő védelmet, 42 személy pedig befogadott státuszt.

3. rész: A politikai jogok tiszteletben tartása: A kormány leváltására vonatkozó állampolgári jogok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány békés leváltásának jogát. Az állampolgárok az általános választójogra épülő, rendszeres időközönként megtartott, szabad és tisztességes választások útján gyakorolták ezt a jogukat.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: Az EBESZ megfigyelőinek jelentése szerint a 2010-ben tartott parlamenti választások a nemzetközi standardokkal összhangban, demokratikus keretek között zajlottak.

A nők és a kisebbségek részvétele: A 2010-ben megválasztott 386 országgyűlési képviselő között 34 nő van, 20%-kal kevesebb, mint az előző országgyűlésben. Orbán Viktor miniszterelnök tíz főből álló kormányának egyetlen női tagja a nemzeti fejlesztési miniszter, Németh Lászlóné volt. Államtitkári szinten több fővel is képviseltetik magukat a nők. A származásra vonatkozó adatok védelméről szóló jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben és a kabinetben.

4. rész: Korruptió és az átláthatóság hiánya a kormányban

A jog büntetőjogi szankciókat ír elő a hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés esetére. A civil szervezetek azonban azt állították, hogy a kormány nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek, és hogy a hivatalos személyek gyakran büntetlenül vesznek részt korrupciós ügyletekben. Továbbra is problémát jelentett a törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ágon, valamint a rendőrségen belüli korrupció. A Világbank egész világra kiterjedő kormányzati mutatói szerint a kormányzati korrupció problémát jelentett az országban.

A jog értelmében az országgyűlési képviselők, a köztársasági elnök, a magas szintű állami tisztségviselők, a polgármesterek és a helyi önkormányzati képviselők kötelesek rendszeres időközönként közzétenni vagyonyilatkozatukat. Az országgyűlési képviselők és a kormány tagjainak ezenkívül a házastársukra vonatkozó vagyonyilatkozatot is közzé kell tenniük. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek vagyonyilatkozatot készíteni, amelyet azonban nem kell nyilvánosságra hozniuk. Civil szervezetek véleménye szerint a szabályozás nem megfelelő, mivel nem áll rendelkezésre megfelelő módszer az adatok ellenőrzésére, illetve a hamis adatok közlésének szankcionálására.

A korrupció elleni küzdelem koordinálásáért több kormányzati hivatal felelt. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) felügyelte a közpénzeket, kezelte a nemzeti vagyont, és átvilágította a közszférát, továbbá jelentéseket kapott a politikai pártok kampányokkal kapcsolatos kiadásairól, nem vizsgálta viszont ezeknek a jelentéseknek a hitelességét. Az év során az ÁSZ 14 nyilvános jelentést adott ki. A jog felhatalmazza az Állami Számvevőszéket a közpénzeket is felhasználó magánvállalatok pénzügyeinek átvizsgálására, tekintet nélkül az összeg nagyságára, és az az alkalmazott, aki nem hajlandó együttműködni az Állami Számvevőszékkel, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A korrupciós ügyek kivizsgálása és a közpénzek tiltott felhasználásának feltárása az ügyészek, a rendőrség és bizonyos esetekben a vámhivatalnokok feladata volt. A tisztességes és átlátható piaci feltételek biztosítása a szakhatóságok, köztük a Gazdasági Versenyhivatal és a PSZÁF feladata volt.

Január 1-jén új közbeszerzési törvény lépett hatályba, amely a nem egyértelmű tulajdonosi szerkezetű, külföldi székhelyű (off-shore) cégeket kizárja a közbeszerzési eljárásokból. Január 1-jétől a Központi Nyomozó Főügyészség korrupció elleni osztálya nyolcra emelte a nagy horderejű korrupciós ügyekkel foglalkozó ügyészek számát.

Március 8-án a Transparency International Hungary (TIH) a Magyarország nemzeti integritásáról szóló 2011. évi tanulmányában kijelentette, hogy a kormányzatot magánérdekek befolyásolják, és kifogásolta, hogy nincsenek független és jól szervezett korrupció elleni szervek. A tanulmány hangsúlyozta, hogy a hivatali korrupcióval szembeni küzdelemért felelős fő intézmények közvetlenül a kormánynak alárendelten működnek, hogy a nyilvánosság csak korlátozott hozzáféréssel és ellenőrzéssel rendelkezik e szervek tevékenysége felett, valamint hogy nincs hatékony rendszer a bejelentők védelmére. A tanulmány azt is megjegyezte, hogy továbbra is leginkább a politikai pártok vannak kitéve a korrupció veszélyének, mivel a pártok és a kampányok finanszírozására vonatkozó szabályok nem biztosítják az átláthatóságot és a felelősségre vonhatóságot. Június 6-án – válaszul a tanulmányra – a kormány kritikával illette a TIH-et, mert az nem említette meg a kormány számos

korruptió elleni intézkedését, így például a nemzeti vagyon védelméről szóló, 2011 decemberében hatályba lépett törvényt.

Április 6-án a kormány elfogadott egy korruptió-megelőzési programot, amely egy két évre szóló terv a korruptió megelőzésére a közigazgatásban és a közszolgáltatások terén. Ugyanakkor a TIH bírálta a kormányt, mert az nem valósította meg teljes egészében a vesztegetés elleni programját, és sürgette, hogy minél előbb tegyen lépéseket ennek érdekében.

Augusztus 31-én lejárt Budai Gyula elszámoltatási kormánybiztos megbízása. 2010 óta Budai 1442, a 2002–2010 közötti időszakot érintő korruptiógyanús esetet vizsgált meg (amibe nem tartozott bele a jelenlegi kormány ciklusa), 107 nyilvános jelentést készített, és 61 esetben tett büntető feljelentést. A 61 esetből az ügyészség 30 ügyben indított vizsgálatot, és hét ügyben emelt vádat, összesen 39 személlyel szemben.

Az év legjelentősebb korruptió ügyében magas rangú rendőrtisztek szerepeltek gyanúsítottként Vizoviczki László vállalkozóhoz kötődően, aki állítólag megvesztegette a rendőrséget annak érdekében, hogy az figyelmen kívül hagyja az éjszakai bárjaiban zajló kábítószer-kereskedelmet és egyéb illegális tevékenységeket (lásd az 1.d) pontot).

Május 10-én az Európai Csalás Elleni Hivatal vizsgálatot indított a magyar Közgép építőipari vállalat ellen. A társaság májusban közölte, hogy a Hivatal megkereste őt és más olyan feleket is, akik részt vettek egy részben az Európai Unió által finanszírozott városközpont-rehabilitációs projektben. A keszthelyi beruházást a Közgépből és egy másik társaságból álló konzorcium nyerte el. A Közgép tulajdonosa Simicska Lajos, a Fidesz korábbi pénztárosa. A Közgép különféle konzorciumok részeként, más társaságokkal együtt 2010 óta 895 millió USD értékű közbeszerzési eljárásokon nyert. 2009 és 2011 között a Közgép nettó bevétele 39 milliárd forintról (176 millió USD) 57 milliárd forintra (257 millió USD) nőtt. Szeptemberben az országgyűlés leszavazta a Közgéppel és a Simicskához kötődő más társaságokkal kötött állami szerződések jogszerűségét vizsgáló bizottságok felállítására vonatkozó javaslatot.

Az alkotmány és a törvény mind a magyar, mind a külföldi állampolgárok számára biztosítja azt a jogot, hogy a közigazgatási szervek által róluk tárolt információkhoz szóban vagy írásban benyújtott információkérés alapján hozzáférjenek. Ugyanakkor a szóban forgó adatokat kezelő szervek a törvény értelmében a közérdekre hivatkozva korlátozhatják a hozzáférési jogot. A közigazgatási szervek a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kötelesek megadni a kért információt, illetve kötelesek nyolc napon belül részletesen tájékoztatni a kérelmezőt az esetleges elutasítás okairól. A törvény által meghatározott kivételek közé tartozik a nemzetbiztonsági információ; a bűncselekmények megelőzése és a hozzájuk kapcsolódó felelősségrevonás; a központi költségvetéssel kapcsolatos ok; a külügyekkel kapcsolatos információ; a folyamatban lévő jogi eljárásra; és a szellemi tulajdonra vonatkozó információ. Elutasítás esetén a kérelmezők 30 napon belül bíróságon támadhatják meg a döntést, vagy kezdeményezhetik az újonnan létrehozott NAIH eljárását.

A törvény a nyilvános információk jogsértő felhasználásának bűncselekményét három évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálja.

Január 1-től a NAIH lépett a korábbi adatvédelmi biztos irodájának helyébe. Az új hatóság vezetőjét, Péterfalvi Attilát kilenc évre nevezték ki. Január 17-én az Európai Bizottság köteleességszegési eljárást indított az ország ellen arra hivatkozva, hogy a NAIH nem független a végrehajtó hatalomtól. A Bizottság bírálta az adatvédelmi biztos megbízatásának a 2014. évi lejárata előtti megszüntetését, valamint azt, hogy nincs pontosan meghatározva, hogy a miniszterelnök és a köztársasági elnök milyen indoklással bocsáthatja el a NAIH elnökét. Április 3-án az országgyűlés úgy módosította a jogszabályt, hogy a miniszterelnök csak akkor kezdeményezheti a NAIH elnökének elmozdítását, ha összeférhetlenség esete áll fenn, vagy megsértették a vagyonynyilatkozatra vonatkozó szabályokat. A módosítás szerint a miniszterelnök indítványa ellen bírósági felülvizsgálat kérhető. Az Európai Bizottság április 24-én az Európai Unió Bírósága elé utalta az ügyet, mivel nem orvosolták a korábbi adatvédelmi biztos megbízatásának idő előtti megszüntetését. Az ügy az év végén folyamatban volt.

5. rész: A nemzetközi és a civil szervezetek által az emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

Az országban az év során számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és közzétették megállapításait. Az állami tisztségviselők együttműködtek a Velencei Bizottsággal, az Európa Tanáccsal, az Európai Bírósággal, az Emberi Jogok Európai Bíróságával és más nemzetközi szervezetekkel a jogszabályokkal kapcsolatos egyes aggályos kérdések rendezése érdekében, jóllehet jelentős számú ajánlással még mindig nem foglalkoztak. Ezenkívül az év végén számtalan nemzetközi szervezet és emberi jogi csoport továbbra is fenntartotta aggályait a vitatott jogszabályokkal kapcsolatban.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó kormányzati szervezetek: Január 1-jétől az alapvető jogok biztosának összevont hivatala váltotta fel a korábbi, négy független országgyűlési biztosból (ombudsmanból) álló rendszert. A korábbi biztosok a következő négy területért feleltek: állampolgári jogok, nemzeti és etnikai kisebbségi jogok, adatvédelem és információszabadság, valamint a jövő nemzedékek. Az állampolgári jogok korábbi országgyűlési biztosa, Szabó Máté lett az új rendszer vezetője; a korábban a kisebbségek ügyeiért felelős független biztos, Kállai Ernő és a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa, Fülöp Sándor Szabó helyettesei lettek, az adatvédelmi biztos irodáját pedig a NAIH váltotta fel. Az alapvető jogok biztos (az ombudsman) évente beszámol az országgyűlésnek. Augusztus 29-én csökkent jogi és pénzügyi hatáskörére hivatkozva Fülöp benyújtotta lemondását. Október 8-án az országgyűlés hat évre Szabó Marcellt választotta Fülöp utódjául új biztoshelyettesnek, aki az ifjúságerősítés és a környezetvédelemmel kapcsolatos ügyekért felel.

Az új törvény kibővített jogkörrel ruházta fel az ombudsmant, többek között joga lesz eljárást kezdeményezni olyan esetekben, amikor nagyobb állampolgári csoportokat kell megvédeni állami intézmények, bankok, vállalkozások és társadalmi szervezetek által elkövetett jogsértésekkel szemben. Az új alkotmány megszüntette az állampolgárok arra vonatkozó jogát, hogy bizonyos ügyeket az Alkotmánybíróság elé vigyenek (*actio popularis*), egyúttal felhatalmazta az ombudsmant, a kormányt, a köztársasági elnököt és az országgyűlési képviselők egynegyedét, hogy bármely jogszabályt az Alkotmánybíróság elé utaljanak. Az új alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állampolgárok alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az ombudsmanhoz az országgyűlés által elfogadott törvényekkel kapcsolatban, az ombudsman pedig kérheti az Alkotmánybíróság felülvizsgálatát. Az év során az ombudsman körülbelül 600 megkeresést kapott az állampolgároktól, amelyekben azt kérték, hogy bizonyos jogszabályokat utaljon az Alkotmánybíróság elé, 20 kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz állampolgári kezdeményezés alapján, három pedig hivatalból.

Az országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága, amelyben a pártok parlamenti képviselőik számával arányosan képviseltetik magukat, 21 tagból áll. A bizottság az emberi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatokat vitatja meg, jelentést tesz azokkal kapcsolatban, valamint ellenőrzi a miniszterek emberi jogokkal kapcsolatos tevékenységét.

6. rész: Hátrányos megkülönböztetés, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Jóllehet az alkotmány és a törvény tiltja a faj, nem, fogyatékoság, anyanyelv vagy társadalmi helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést, a kormány a gyakorlatban nem biztosította maradéktalanul e tilalom betartását.

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, ideértve a házastárs által elkövetett nemi erőszakot is, törvénysértő, emberi jogi megfigyelők szerint viszont az ilyen incidensek túlnyomó részét nem jelentik a sértettek. A törvény értelmében a szexuális zaklatás csak akkor minősül nemi erőszaknak, ha kényszerrel vagy súlyos fenyegetéssel társul. A nemi erőszak 2–8 év, minősített esetben akár 15 év szabadságvesztéssel is büntethető. Az Legfőbb Ügyészség jelentése szerint az év első 11 hónapjában az ügyészi hivatalok 98 esetben indítottak eljárást nemi erőszak gyanújával.

A vonatkozó törvény nem említi külön a családon belüli erőszak vagy a házastársi visszaélés tilalmát. A családon belüli erőszakkal összefüggő ügyekben indított eljárásokban a vád elsősorban tettlegesség vagy testi sértés volt, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A törvény értelmében a helyszínre családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök

azonnali hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak feljelentés helyett; míg a bíróságok polgári jogi esetekben 30 napos, büntetőeljárásokban pedig 60 napos távoltartási végzést bocsáthatnak ki. A nők jogainak védelmével foglalkozó civil szervezetek már régóta bírálták a törvényt, mivel az nem nyújt megfelelő védelmet az áldozatok számára, és nem helyez kellő hangsúlyt az elkövetők felelősségére vonására.

Az év első 10 hónapjában az Országos Rendőr-főkapitányság 10 927 nő ellen elkövetett erőszakos esetet regisztrált, valamint 3581 esetben nők ellen elkövetett családon belüli erőszakot.

A Emberi Erőforrások Minisztériuma továbbra is 24 órás segélyvonalat üzemeltetett az áldozatok számára. Az év során a minisztérium az országban 14 különböző helyszínen működtette a regionális válságkezelő hálózatot a családon belüli erőszak áldozatai számára. A hálózat azonnali elhelyezést és teljes ellátást biztosít a bántalmazott személyeknek, valamint családjaiknak. A minisztérium továbbra is üzemeltetett négy átmeneti otthont az országban, melyek hosszú távú (legfeljebb öt évig tartó) lakhatási lehetőséget biztosítanak, és szakszerű segítséget nyújtanak olyan családoknak, amelyek már elhagyták a válságközpontot. Ezenkívül a kormány egy titkos menedéket is finanszírozott, amelyet olyan súlyosan bántalmazott nők számára hoztak létre, akiknek veszélyben forog az élete. A nők jogait védő szervezetek szerint az erőszakos cselekedeteknek áldozatul esett nők támogatását célzó szolgálatok gyakran kapacitáshiánnyal küzdenek, vagy az általuk alkalmazott eljárások nem felelnek meg a nemzetközi normáknak.

Szexuális zaklatás: A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és a szexuális zaklatást bűncselekménynek minősíti. A civil szervezetek szerint azonban továbbra is gyakori a szexuális zaklatás. A civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, emiatt az áldozatok nincsenek kellően tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor tehetnek panaszt ilyen ügyekben.

A kormány által felállított független hatósághoz, a diszkriminációt tiltó jogszabályok betartását felügyelő Egyenlő Bánásmód Hatósághoz (EBH) az év első 11 hónapjában számos bejelentés érkezett zaklatásról, ideértve a szexuális zaklatást is. Az EBH 16 esetben állapított meg jogsértést, azonban nem alkalmazott büntetést, hanem mindössze eltiltotta az elkövetőket a további jogsértésektől.

A gyermekvállaláshoz való jog: A párok és az egyének szabadon dönthetnek arról, hány gyermeket szeretnének és mikor, és joguk van hozzáférni mindazon információhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési joggal diszkriminációtól, kényszertől és erőszaktól mentesen éljenek. A születésszabályozási módszerek, valamint a szüléshez nyújtott képzett segítség viszonylag könnyen elérhető volt, az országos családtervezési szolgálatok pedig szülés előtti és utáni ellátást, valamint tanácsadást nyújtottak.

Az Európai Roma Jogok Központja bírálta a sterilizációról szóló jogszabályi rendelkezéseket, arra hivatkozva, hogy nem felelnek meg a nemzetközi standardoknak. Amellett érvelt, hogy szüntessék meg az orvosi okokból, illetve a családtervezési okokból bekövetkező sterilizáció közötti mindennemű megkülönböztetést, valamint hogy vezessenek be jogi garanciákat a tekintetben, hogy a betegek teljes körű tájékoztatást kapjanak a sterilizációs eljárás véglegességéről.

Hátrányos megkülönböztetés: Az alkotmány és a törvény értelmében a nők és a férfiak egyenlő jogokat élveznek. A törvény betartásának ellenőrzése az EBH feladata, amely évente beszámol az országgyűlésnek.

A munkahelyeken előfordult gazdasági diszkrimináció a nőkkel szemben, különösen az 50 év feletti álláskereső, valamint a várandós vagy gyesről/gyedről visszatérő dolgozók esetében.

Áprilisban a kormány hat hónapra kinevezte Szalai Piroskát a nők munkaerőpiaci helyzetének javításáért felelős miniszteri biztosnak.

A munka méltósága című december 10-i jelentésében az ombudsman a kisgyermekes szülők foglalkoztatását bizonytalannak nevezte a rugalmatlan munkahelyek és a foglalkoztatás nem tipikus formáinak hiánya miatt. Az ombudsman kijelentette, hogy a kisgyermekes anyák foglalkoztatottságának aránya jelentősen az uniós átlag alatt van.

Az év első 11 hónapjában az EBH 821 panaszt kapott, 196 határozatot hozott, és 14 esetben látta bizonyítottnak, hogy a panaszos ellen valóban jogsértő diszkrimináció irányult a foglalkoztatásban. Ez utóbbi esetekben az Egyenlő Bánásmód Hatóság a munkáltatókat kötelezte a jogsértő gyakorlat felfüggesztésére, a további szabálytalanságoktól való tartózkodásra és/vagy arra, hogy tegyék közzé az EBH határozatát a munkáltató weboldalán. Két esetben pedig az EBH 100 000 forint (450 USD), illetve egymillió forint (4500 USD) bírság megfizetésére kötelezte a munkáltatókat.

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha egyik szülője magyar állampolgár. Az anyakönyvezést a születés után azonnal elvégzik.

Oktatás: A jog rendelkezik a gyermekek öt és 18 éves kor közötti ingyenes, kötelező oktatásáról. Szeptember 1-jétől egy az oktatásra vonatkozó új jogszabály az iskolaköteles kor felső határát 18-ról 16 évre csökkentette.

Július 12-én az országgyűlés olyan, 2013-tól hatályos rendelkezéseket fogadott el, amelyek lehetővé teszik a rendfenntartó szervek közbelépését azon 14 éven aluli gyermekek esetében, akik engedély nélkül hiányoznak az iskolából. Október 28-án az ombudsman az Alkotmánybíróság előtt megtámadta az új rendelkezést, arra hivatkozva, hogy ez az önrendelkezési jog felesleges és aránytalan korlátozását jelenti. Az ombudsman azzal érvelt, hogy traumatikus és megalázó élményt jelenthet, ha egy gyermeket a rendőr visz be az iskolába, ezért az sérti a gyermek méltóságához való jogát. Az ügy az év végén folyamatban volt az Alkotmánybíróság előtt.

A roma kisdíákok szegregációja továbbra is problémát jelentett. A civil szervezetek és a kormány becslései szerint a roma gyerekek egyharmada szegregált osztályban tanul, 20%-ukat pedig indokolatlanul helyezik el mentális problémákkal küzdő gyermekek számára kialakított kiegészítő osztályokban, amivel gyakorlatilag szegregálják őket más tanulóktól. Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, gyakran egyszerűsített tantervet alkalmaznak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is vannak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma.

December 6-án az egri bíróság a gyöngyöspatai önkormányzat ellen határozott az Esély A Gyermekeknek Alapítvány által indított ügyben, és kijelentette, hogy a roma diákokat jogellenesen különítették el a helyi általános iskolában 2004 óta, valamint hogy a roma gyerekek oktatása alacsonyabb színvonalú volt, mint a nem roma gyerekéké. Az év során az alapítvány újabb pert indított a roma gyerekek elkülönített oktatása miatt, melyet egy, a görög katolikus egyház által fenntartott nyíregyházi általános iskolában valósítottak meg. Az év során még mindig folyamatban volt két olyan különálló ügy, amelyet az alapítvány az utóbbi években Jászládány és Szöd önkormányzatok ellen indított az iskolákkal összefüggésben. Az a per, amelyet az alapítvány 2009-ben indított a kormány ellen az elkülönítés elleni jogszabályok végrehajtásának elmulasztása miatt, szintén folyamatban volt az év végén.

Gyermekbántalmazás: Az év során az Országos Rendőr-főkapitányság 7727 gyermekek (14 éven aluliak) ellen elkövetett bűncselekményt regisztrált. Május 23-án az Országos Gyermekegészségügyi Intézet egyik szakértője azt állította, hogy több mint 200 000 gyermeket bántalmaztak (az összes gyermek 10 százalékát). A kommentár jelentős regionális különbségekre is felhívta a figyelmet, mely szerint Észak- és Kelet-Magyarországon magasabb a gyermekbántalmazások száma.

Gyermekek által kötött házasság: A jog szerint a házasságkötés korhatára 18 év. A Szociális és Gyámhivatal engedélyezheti a 16-18 éves személyek házasságkötését.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 14 év. A jog szerint a nemi erőszak büntett, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A prostituáltak között voltak 18 évnél fiatalabb lányok is.

Intézetben nevelt gyermekek: Június 11-én az ombudsman kiadott egy jelentést a főtí Károlyi István Gyermekközpont Speciális Gyermekotthonának működéséről, melyben súlyos pszichés problémákkal küzdő fiúkat helyeznek el. A jelentés megállapította, hogy az otthon korlátozza a gondozására bízott gyermekek szabadságát, és hogy a létesítmény egy javítóintézetre vagy egy fiatalokúak büntetés-végrehajtási intézetére hasonlít (például a szobákat kulccsal zárták, az épület falait szögesdrót vette körül, a fegyelmi büntetésben lévő gyerekek pedig nem fogadhattak látogatókat).

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi Hágai Egyezményt a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól.

Antiszemitizmus

Becslések szerint a zsidó lakosság lélekszáma 80 000 és 100 000 közé tehető. Májustól júliusig rengeteg antiszemita incidensre volt példa, például zsidó emlékműveket és temetőket rongáltak meg, valamint zsidó közszereplőket inzultáltak az utcán. Egyre élesebbé váltak az antiszemita megjegyzések a közbeszédben, ideértve a „vérvadásokat” és annak felvetését a parlamentben, hogy készüljön egy lista a zsidó kormányzati tisztviselőkről és országgyűlési képviselőkről.

Az év első 10 hónapjában összesen 149 jelentés érkezett zsidó és keresztény tulajdon megrongálásáról: öt esetben kegyhelyeket, 144 esetben pedig síremlékeket rongáltak meg. Május 22-én vandálok disznólábakat aggattak Raoul Wallenberg svéd diplomata budapesti szobrára, aki a második világháború alatt több tízezer zsidót megmentésében vett részt. A média számos antiszemita indíttatású vandál cselekményről számolt be a következő hónapokban, ideértve a holokauszt és a Cionista Ellenállási Mozgalom budapesti emlékműveinek május 25-i megrongálását; egy székesfehérvári zsidó temető június 3-i meggyalázását; és 57 sírhely július 22-én, Kaposváron történő meggyalázását. A vezető állami tisztviselők – a miniszterelnök és a köztársasági elnök is – elítélték ezeket az eseményeket.

Az is előfordult, hogy zsidó személyeket bántalmaztak fizikailag vagy verbálisan. Június 5-én Schweitzer József nyugalmazott főrabbit budapesti otthona közelében inzultálták. Áder János köztársasági elnök másnap meglátogatta a rabbit otthonában, az esetet pedig a magyar állampolgárokhoz címzett nyilvános levélben elítélte. Más magas rangú állami tisztviselők és a történelmi egyházak vezetői szintén elítélően nyilatkoztak az incidensről, és szolidaritásukat fejezték ki a rabbival.

Október 5-én két férfi fizikailag bántalmazta Kerényi Andrászt, a zsidó közösség vezetőjét, a Budapesti Zsidó Hitközség Dél-Pesti Körzetének elnökét, amikor kilépett egy zsinagógából. Az egyik férfi állítólag hasba rúgta Kerényit, megütötte a fejét, és azt mondta, hogy „Mocskos zsidók, mind meghaltok!”. A rendőrség még aznap elfogta az elkövetőket, a hatóságok pedig gyorsított eljárásban vádat emeltek Kerényi támadója ellen vallási közösség tagja elleni erőszak elkövetése miatt; október 15-én két év szabadságvesztésre ítélték.

A radikális *Magyar Fórum* című hetilap és a Jobbik párt hivatalos heti kiadványa, a *Barikád*, az év során folytatta az antiszemita cikkek megjelentetését.

Az országban számos szélsőjobboldali webhelyet üzemeltettek, amelyek közül több nyíltan zsidóellenes, néhányuk pedig külföldön, például az Egyesült Államokban lévő internet szervereket használ. A civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány figyelemmel kísérte ezeket az oldalakat, hogy érvényt szerezzen a horogkereszt, a sarló-kalapács, a vörös csillag és a nyilaskereszt nyilvános használatának tilalmára vonatkozó rendelkezéseknek.

Az év folyamán a Jobbik nevű szélsőséges párt és egyéb szélsőjobboldali csoportok vezetői továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket. Április 3-án Baráth Zsolt felszólalt a parlamentben, melynek során ismertetett egy XIX. századi vérvadás ügyet, amely egy tisztaeszlári lány eltűnéséről szólt, és amelyben rituális gyilkossággal vádolták a helyi zsidó közösség egyes tagjait. Baráth azt mondta, hogy az ügy vádlottjait olyan körökből érkező nyomásra mentették fel, amelyek akkoriban már a világ és hazánk gazdasága felett is uralkodtak. Az ülést Balczó Zoltán, az országgyűlés alelnöke, a Jobbik képviselője vezette, aki nem szakította félbe Baráthot. Más országgyűlési képviselők és a kormány azonnal elítélte a beszédet. Április 12-én Orbán Viktor miniszterelnök elítélte Baráth kijelentését, és hangsúlyozta, hogy a kormány garantálja az országban élő valamennyi kisebbség biztonságát. Április

16-án az országgyűlés elfogadta az országgyűlésről szóló törvényt, amely automatikusan felfüggeszti azoknak a parlamenti képviselőknek a mentességét, akik gyűlöletet keltenek valamely közösség ellen, rágalmaznak a nemzeti jelképeket, vagy nyilvánosan tagadják a kommunista vagy a nemzetiszocialista rendszer által elkövetett bűnöket.

Májusban a sajtó széles körben beszámolt arról, hogy egy meg nem nevezett jobbkios képviselő 2010-ben genetikai vizsgálatnak vetette alá magát, így próbálta bizonyítani, hogy sem zsidó, sem roma felmenője nem volt. Június 26-án Szegedi Csanád, a Jobbik három európai parlamenti képviselőjének egyike nyilvánosan bejelentette, hogy zsidó felmenőkkel rendelkezik, miután megtudta, hogy küszöbön áll a közzététele egy olyan hangfelvételnek, amelyen állítólag megpróbál megvesztegetni valakit, hogy tartsa titokban ezt az információt. A Jobbik vezetői ezt követően a vesztegetési kísérlet ürügyén felszólították Szegedit, hogy mondjon le képviselői helyéről; Szegedi lemondott a pártban betöltött tisztségeiről, megtartotta viszont az európai parlamenti helyét. November 26-án Gyöngyösi Márton, a Jobbik vezetője a parlamentben megkérdőjelezte a magyar zsidók hazafiságát, azt sugalmazta, hogy a kormányzatban dolgozó zsidók „nemzetbiztonsági kockázatot” jelenthetnek, és javasolta egy, a zsidó kormányzati tisztségviselőket és országgyűlési képviselőket tartalmazó lista összeállítását. A kormány, a civil társadalmi csoportok és a nagyközönség elítélte a felszólalást.

Az év során néhány helyi önkormányzati és központi kormányzati tisztségviselő erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy rehabilitáljon több olyan, a második világháború idején aktív személyt, aki kapcsolatba hozható az antiszemitizmussal. Számos helység állított fel szobrot vagy emléktáblát Horthy Miklós volt kormányzó, az ország 1920 és 1944 közötti vezetője emlékére, akinek vezetése alatt szövetség született a náci Németországgal, és zsidó polgárok százezreit deportálták koncentrációs táborokba. Május 27-én Kövér László, az országgyűlés elnöke, Szócs Géza kulturális államtitkár és Vona Gábor, a Jobbik elnöke Romániában részt vett egy ünnepségen, amelyet a magyar író, Nyíró József tiszteletére rendeztek, aki a fasiszta nyilaskeresztes uralom alatt, 1944-től 1945-ig országgyűlési képviselő volt.

Dörner György, a budapesti Új Színház igazgatója elállt *A hatodik koporsó* című, antiszemita elemeket tartalmazó dráma bemutatásától, amelyet (az azóta elhunyt) Csurka István rendező írt, miután Tarlós István budapesti főpolgármester, valamint zsidó csoportok vezetői nyilvánosan bíralták a darabot. 2011-ben Tarlós a zsidó csoportok rosszállása ellenére nevezte ki Dörnert és Csurkát, akik tiltakoztak a szélsőjobboldali csoportokkal való azonosításuk ellen.

Az év során a köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormánytagok és ellenzéki politikusok többször is bíralták a szélsőséges mozgalmakat, elítélték az antiszemita incidenseket, és részt vettek a holokausztal kapcsolatos megemlékezéseken. Néhány megfigyelő, mint például a Zsidó Világkongresszus elnöke és a Rágalmazás Elleni Liga (Anti-Defamation League) nemzeti igazgatója, felszólította a kormányt, hogy bocsássa el azokat a tisztségviselőket, akik támogatják az antiszemitizmust, valamint felkérte az országgyűlést az etikai szabályok hatékony érvényesítésére. A kormány továbbra is igyekezett elmélyíteni a párbeszédet, valamint növelni a hazai és nemzetközi zsidó közösségek közötti összhangot.

Emberkereskedelem

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report) a [www. state.gov/j/tip](http://www.state.gov/j/tip) weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

Az új alkotmány hátrányos megkülönböztetés nélkül biztosítja az alapvető jogokat mindenkinek, ideértve a fogyatékkal élőket is, valamint ígéretet tesz az ilyen személyek speciális intézkedésekkel történő védelmére. A törvény tiltja a testi, érzékszervi és értelmi fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, a légi és egyéb közlekedés, az egészségügyi ellátás és az állam által nyújtott egyéb szolgáltatások területén. Ennek ellenére ezek az emberek gyakran szembesültek hátrányos megkülönböztetéssel és elítélésekkel, a kormány pedig nem érvényesítette hatékonyan a diszkriminációellenes jogszabályokat. A 2001. évi népszámlálás szerint 577 000 fogyatékos személy élt az országban, bár a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek jelentősen többre becsülték a számukat.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet továbbra is bírálta a kormányt, amiért az nem védelmezte a gondnokság alá helyezett fogyatékkal élők jogait, különösen a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos jogukat. Az MDAC szerint az egyik alapvető problémát az jelentette, hogy azoknak a sérülteknek, akik bizonyos döntések meghozatalában segítségre szorulnak, nincs más választásuk, mint a gondnokság alá helyezés. Az MDAC szerint közel 60 000 felnőtt állt gondnokság alatt az országban. Október 22-én az ENSZ fogyatékkal élő személyek jogaival foglalkozó bizottsága kiadta a Záró észrevételek a Magyarországra vonatkozó időszakos jelentés kapcsán című dokumentumot, amely azonnali lépések megtételét javasolta a gondnokok hatáskörének szűkítésére annak érdekében, hogy a gondnokolt helyett történő döntéshozatalt a támogatott döntéshozatal váltsa fel, amely tiszteletben tartja az érintett önrendelkezési jogát, akaratát és preferenciáit.

Egy kormányrendelet értelmében minden 25-nél több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5%-át testi vagy szellemi fogyatékkal élő munkavállalókkal betölteni, a szabály be nem tartását pedig bírsággal büntetik. A munkáltatók többsége a fogyatékkal élő személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a bírságot. Az alapvető jogok biztosa által július 3-án közzétett jelentés megállapította, hogy az emberi méltósághoz és a szabad munkahelyválasztáshoz való jogot a fogyatékkal élő személyek esetében rendszeresen megsértik. A jelentés megállapította, hogy a fogyatékkal élők foglalkoztatásának javítását célzó pályázati rendszer a jelen formájában kiszámíthatatlan és zavaros, a felvételi eljárások pedig túlságosan bonyolultak, és a munkáltatók számára elrettentésül szolgálnak.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A jogszabályok a központi kormányzat számára eredetileg 2010-et tűzték ki az épületek akadálymentesítésére vonatkozó határidőként, az önkormányzatoknak pedig 2013-ig van idejük ezt elvégezni. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy a kormányépületek hány százaléka felel meg a jogszabályoknak, a civil szervezetek szerint azonban számos épületben még nem oldották meg az akadálymentesítést. A civil szervezetek szerint a közoktatáshoz való jog nem érvényesül súlyosan vagy halmozottan fogyatékos gyerekek esetében, mivel az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni ilyen gyerekeket.

A civil szervezetek szerint továbbra is aggályos, hogy a kormány által működtetett, az értelmi fogyatékosok hosszú távú gondozását végző intézmények tevékenységét nem ellenőrzi független testület. Az MDAC szerint 25 000 fogyatékos személy élt hosszú távú gondozást nyújtó pszichiátriai és szociális gondozó intézetekben. Október 15-én az ombudsman kiadott egy jelentést a pszichiátriai betegeknek az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI) való elhelyezéséről és gondozásáról. Az IMEI az egyetlen olyan intézet, ahol a bíróság által elrendelt kényszergyógykezelés végrehajtható, és ahová a pszichiátriai vagy neurológiai problémával küzdő fogvatartottak átszállíthatók a szabadságvesztést végrehajtó intézetekből. Az ombudsman jelentésében arra a következtetésre jutott, hogy a fennálló körülmények sértik a betegek emberi méltósághoz és egészséghez való jogát.

Az alkotmány szerint a bíróság a gondnokság alatt álló fogyatékkal élő személyeket korlátozott szellemi képességük miatt megfoszthatja a szavazati joguktól. Az MDAC élesen bírálta a „szellemi képességgel” kapcsolatos rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt, mivel értelmi és pszichoszociális fogyatékosokkal élőkre egyaránt alkalmazható. A civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a szavazóhelyiségek nem voltak megközelíthetőek a fogyatékkal élők számára, a szavazással kapcsolatos dokumentumok pedig nem voltak elérhetőek könnyen olvasható formában.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A legnagyobb létszámú etnikai kisebbséget továbbra is a roma közösség alkotja. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2001-ben a mintegy 200 000 fős roma közösség a teljes népesség 2%-át tette ki. Széles tartományban mozgó, nem hivatalos becslések szerint azonban a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető. Emberi jogi

szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén diszkriminációval szembesülnek, ideértve a foglalkoztatást, oktatást, lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de olyan is előfordul, hogy nyilvános helyekre, például éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket.

Az év során szélsőjobboldali csoportok továbbra is a roma népesség elleni gyűlöletre és erőszakra buzdították az embereket, és országszerte felvonulásokat tartottak, amelyek célja a helyi roma közösségek megfélemlítése volt. A civil szervezetek továbbra is azt állították, hogy a kormány nem tudta megvédeni a helyi roma népességet a rasszista provokációkkal szemben.

A Jobbik folytatta a becsmérlő retorika használatát a „cigánybűnözéssel kapcsolatban”, és számos olyan demonstrációt tartott roma környékeken, illetve falvakban, amelyek során jelentős rendőri jelenlétre volt szükség a rend fenntartásához. Augusztus 5-én a Jobbik és más szélsőséges csoportok tüntetést rendeztek Devecseren, állítólag válaszul egy roma és egy nem roma család között kitört verekedésre. A tüntetők felvonultak a helyi roma népesség által lakott utcákra, a roma közösség ellen gyűlöletet keltő beszédeket mondtak, valamint köveket és üvegeket dobáltak a romák házára. Több emberi jogi civil szervezet bírálta a rendőrséget amiatt, hogy nem oszlatta fel a tüntetést, és nem indított eljárást az elkövetők ellen. A rendezvény után két roma megkereste a Magyar Helsinki Bizottságot, és bejelentette, hogy szélsőséges tüntetők támadták meg őket, melynek eredményeként könnyebb sérüléseket szenvedtek. A sértetteket a Magyar Helsinki Bizottság képviselte a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság által augusztus 10-én indított büntetőeljárásban. A kormány közösség tagja elleni erőszak gyanúja miatt ismeretlen elkövetők ellen büntetőeljárást indított, amely az év végén még folyamatban volt. Augusztus 25-én a Jobbik felvonulást szervezett Budapest belvárosába, a Hősök terére, melynek célja az volt, hogy megemlékezzenek a betiltott Magyar Gárda alapításának ötödik évfordulójáról (lásd a 2.b) pontot).

Az év során folytatódott a Budapest Környéki Törvényszéken annak a négy személynek a tárgyalása, akiket a 2008-2009-ben elkövetett romák elleni sorozatgyilkosságokkal összefüggésben helyeztek vád alá. Az áldozatok között egy apa is volt a gyermekével, akiket a tatárszentgyörgyi égő házukból való menekülés közben lőttek le. Három vádlottat többrendbeli emberöléssel, míg a negyediket bűnsegéllyel vádolták 2011-ben. Az ügy folyamatban van.

A civil szervezetek az év folyamán kifogásolták, hogy a bíróságok továbbra is alkalmazták a romák elítélése érdekében a büntető törvénykönyv rasszizmus elleni rendelkezését a „közösség tagja elleni erőszakkal” összefüggésben, míg a jogszabály célja éppen a súlyos társadalmi előítéletnek kitett csoportok védelme. Július 3-án a bíróság összesen 34 év szabadságvesztésre ítelt egy 11 romából álló csoportot a bíróság által „magyarok elleni rasszista bűncselekménynek” nevezett, 2009-ben, három héttel a tatárszentgyörgyi gyilkosságok után elkövetett cselekmény miatt. A csoport megtámadott egy járművet, és az autóban ülőknek enyhe sérüléseket, az autóban pedig 520 USD összegű kárt okozott. Az ítélet a gyűlölet-bűncselekmény bizonyítékként említést tett egy, a vádlottaknál lévő botról, melyen a „halál a magyarokra” felirat szerepelt. A vádlottakat képviselő TASZ fellebbezett az ítélet ellen, az ügy folyamatban van.

A TASZ szerint a roma közösség tagjait gyakran találják bűnösnek kisebb szabályszegések – például tűzifagyújtás vagy kisebb közlekedési szabálysértések – elkövetésében, míg hasonló esetekben a nem romák ellen jellemzően nem indul eljárás. A TASZ azt is szóvá tette, hogy a rendőrség és az önkormányzatok szelektíven alkalmazzák a jogszabályokat a romákkal szemben annak érdekében, hogy elkülönítsék őket, és korlátozzák őket a szabad mozgásban. 2011 júliusában a rimóci (Északkelet-Magyarország) jegyző értesítette az Egyenlő Bánásmód Hivatalt, hogy a kötelező kerékpártartozékok (csengő, lámpa és macskaszem) hiánya miatt kizárólag a romákra szabnak ki szabálysértési bírságot, annak ellenére, hogy a beszámolóik szerint a nem romák által használt kerékpárok sem jobban felszereltek. A Magyar Helsinki Bizottság beavatkozott az ügybe, amely április 16-án a civil szervezet és a Nógrád megyei rendőrfőkapitány közötti egyezségkötéssel végződött. Az egyezségben a rendőrség elismerte, hogy lehetséges, hogy aránytalanul szankcionálta a roma közösséget, azonban hangsúlyozta, hogy nem áll módjában változtatni ezen, mivel nincs felhatalmazva arra, hogy adatokat gyűjtsön a megbírságot személyek etnikai hovatartozásáról. A Magyar Helsinki Bizottság kiemelte, hogy ez volt az első eset, amikor a rendőrség részben elismerte, hogy nem mentes az etnikai alapú előítéletektől.

A kormány szerint a munkaképes korú roma népesség 85%-a volt munkanélküli, az ország kevésbé fejlett részein pedig ez az arány a 90%-ot is meghaladta. Az év során a kormány 270 000 regisztrált munkanélkülinek biztosított 2-11 hónapig tartó közfoglalkoztatási lehetőséget. Az érintetteknek körülbelül a 27 százaléka volt roma. A kormány közmunkaprogramja 132 milliárd Ft-ot (595 millió USD) fordított helyi szervezésű projektekre, amelyekben főként közterületek takarítása, illetve mezőgazdasági vagy vízügyi munkák szerepelnek. Március 1-jétől a kormány kibővítette a programot, amely így oktatási elemmel egészült ki a mezőgazdasági munkában résztvevők számára. Az oktatás a földművelésre, az állattenyésztésre és az élelmiszerek konzerválására vonatkozó képzést foglal magában. Az év végéig 10 000 közmunkás vett részt a program képzési elemében. Október 3-án és december 27-én az ombudsman közzétett két jelentést a közmunkaprogrammal kapcsolatban, amelyekben kijelentette, hogy a program résztvevői rendkívül veszélyeztetett helyzetben vannak. Az ombudsman részletesen ismertette a közmunkások bérének kifizetésével kapcsolatos problémákat, annak következményeit, ha valaki nem vesz részt a közmunkaprogramban, valamint a program képzési elemének elégtelenségét.

Egy 2011 júniusában a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet által közzétett országos felmérés szerint a roma származásúak 70 százaléka csak nyolc osztályt vagy kevesebbet végzett, és kevesebb mint 26 százalékuk szerzett szakképesítést. A roma származású tanulóknak csupán 5 százaléka érettségizett, és csak 1 százalékuk szerzett főiskolai vagy egyetemi diplomát. Az ország öt városában működtek roma szakkollégiumok, melyeket keresztény felekezetek tartottak fenn. A szakkollégiumok szállást és tanulmányi segítséget nyújtanak a felsőoktatási intézményekben tanuló roma származású diákoknak. A szakkollégiumi hálózatban – amelyet a kormány 119 millió forinttal (536 000 USD), az EU pedig 1,1 milliárd forinttal (4 960 000 USD) támogatott – az év során 103 diák kapott elhelyezést. A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a kisebbségek számára. Nem állt rendelkezésre megfelelő számú roma nyelvű tankönyv és szakképzett tanár.

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: a romák életkörülményei sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket biztosító városrészekbe költözzenek. Az az önkormányzat, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni a pályázati anyagához egy deszegregációs tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és a közoktatás területén. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium 2010-ben végzett felmérése szerint kb. 100 000 halmozottan hátrányos helyzetű, nagyrészt roma ember él kb. 500 olyan, főleg külvárosi telepen, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre. A kormány folytatta a 410 millió Ft (1 847 000 USD) értékű településrehabilitációs programot, melynek célja, hogy javítson a szegregált telepek lakóinak életkörülményein. A kormányprogramban nyolc telep vett részt, amelyek körülbelül 6000 embernek adnak otthont.

Május 13-án Balog Zoltán, a korábbi társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár lett az emberi erőforrások minisztere (korábban Nemzeti Erőforrás Minisztérium). Balog bejelentette, hogy a roma felzárkóztatás ügyével a kormány szintjén foglalkoznak. Az év folyamán a kormány szorosán együttműködött az Országos Roma Önkormányzattal a 2011 decemberében elfogadott Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia hároméves (2012–2014) akciótervének végrehajtása érdekében. A Cigányügyi Egyeztető Tanács, amelynek tagjai a roma kisebbségi önkormányzat, a civil szervezetek, az önkormányzatok, az egyházak és az alapvető jogok biztosának képviselőiből kerültek ki, az év során két ülést tartott, melyeken a kormány társadalmi felzárkóztatási stratégiájának végrehajtásáról és kiterjesztéséről tárgyalt.

Január 1-jén hatályba lépett a nemzetiségekről szóló új törvény. A törvény biztosítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját (a „nemzetiségek” a „kisebbségek” kifejezést váltotta fel), továbbá elismeri a történelmi hagyományok, a nyelv és a kultúra ápolásának és gyarapításának jogát, valamint az oktatással kapcsolatos jogokat és az intézmények alapítására és fenntartására és a nemzetközi kapcsolatok ápolására vonatkozó jogokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy minden olyan településen nemzetiségi önkormányzat alakítható rendezvények szervezésére, valamint a kulturális, oktatási és nyelvi ügyek intézésére, ahol valamely bejegyzett etnikai csoporthoz legalább 30 lakos tartozik. Minden nemzetiségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésén részt vegyen és felszólaljon.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló társadalmi visszaélések, diszkrimináció és erőszakos cselekedetek

Az esélyegyenlőségi törvény határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. Ezenkívül a büntető törvénykönyv „közösség elleni izgatásról” és „közösség tagja elleni erőszakról” szóló rendelkezései tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) közösség tagjai elleni erőszakért, noha kifejezetten nem említik ezeket a csoportokat. Július 25-én az országgyűlés új büntető törvénykönyvet fogadott el, amely 2013. július 1-jén lép hatályba. Az új törvény a közösség tagja elleni izgatásra és erőszakra vonatkozó rendelkezésben kifejezetten megemlíti a szexuális beállítottságot és a nemi identitást. A jogi védelem ellenére a jobboldali szélsőségesek továbbra is bántalmazták az LMBT közösség tagjait. A büntetés-végrehajtási és egyéb hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyták ezekben a bűncselekményekben a gyűlöleti elemet, és ebben a témakörben nem állt rendelkezésre protokoll vagy rendszeres képzés.

Április 6-án a BRFK – közlekedési problémákra hivatkozva – a tavalyi év után ismét nem engedélyezte az évente megrendezésre kerülő Budapest Pride felvonulás megtartását. A TASZ és a Magyar Helsinki Bizottság támogatásával a szervezők megtámadták a tilalmat, egy fővárosi bíróság pedig hatályon kívül helyezte a rendőrség határozatát, és engedélyezte a felvonulást. Július 5-én a Budapesti Rendőr-főkapitányság szóvivője felhívta a Budapest Pride résztvevőit, hogy tartózkodjanak a jogellenes cselekményektől, és a „provokatív magatartástól”. Bár szélsőjobboldali csoportok megpróbálták megzavarni a július 7-én tartott meleg büszkeség felvonulást, a rendezvény incidensek nélkül zajlott le. Egy augusztus 2-án kiadott jelentésben az ombudsman úgy találta, hogy a gyülekezési jog rendőrségi védelme jelentősen javult az utóbbi években. Az ombudsman emlékeztette a rendőrséget, hogy azok a kijelentések, amelyek „hivatalosan elvárt magatartást” írnak elő egy demonstrációval kapcsolatban, sértik a szólásszabadságot és a gyülekezési szabadságot.

Szeptember 17-én a Kúria úgy határozott, hogy egy szakközépiskolai tanár 2006-ban bekövetkezett elbocsátása megsértette az egyenlő bánásmódról szóló törvényt, mivel a munkáltató nem tudta bizonyítani, hogy nem a tanár szexuális beállítottsága volt az elbocsátás oka. A felperes kártérítési igénye tekintetében a Kúria az eljárás megismétlésére utasította a munkaügyi bíróságot, az ügy az év végén még folyamatban volt.

A társadalmi erőszak és a diszkrimináció más formái

HIV-/AIDS-fertőzettekkel szembeni társadalmi erőszakról vagy diszkriminációról nem érkezett jelentés.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív szerződéshez való jog

A törvény – ideértve a kapcsolódó jogszabályokat és egyéb szabályokat is – védi a munkavállalók arra vonatkozó jogát, hogy előzetes engedély vagy aránytalan követelmények nélkül független szakszervezeteket alakítsanak, tevékenységüket akadályok nélkül végezzék, és tárgyalásokat folytassanak a kollektív szerződéssel kapcsolatban. A rendészeti, a honvédségi, a börtönőri, a határőri és a tűzoltói állomány tagjainak kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz. A törvény biztosítja a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára annak lehetőségét, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről.

A munkaadók nem vehetnek fel alkalmi munkásokat sztrájk idején, a sztrájk előtt felvett alkalmi munkások viszont a sztrájk alatt is folytathatják a munkát. A lakosságot alapvetően érintő szolgáltatásokat – tömegközlekedés, telekommunikáció, víz-, áram- és gázellátás, valamint egyéb energiaszolgáltatás – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha az elégséges szolgáltatás mértékéről előzőleg megállapodás született. Az elégséges szolgáltatás tartalmát a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a törvénymódosítás miatt, arra hivatkozva, hogy a bíróságoknak nincs meg a kellő szaktudásuk ahhoz,

hogy döntést hozzanak az elégséges szolgáltatás mértékéről. Szintén szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom.

A jog a szakszervezetektől megköveteli, hogy vagy az ugyanannál a munkáltatónál dolgozó valamennyi alkalmazott, vagy pedig a kollektív szerződéssel érintett dolgozók 10 százalékát képviselje annak érdekében, hogy kollektív tárgyalásokat folytathassanak. A büntetés-végrehajtásban dolgozók szakszervezetei nem jogosultak arra, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytassanak.

Az egyesülés szabadságát és a kollektív szerződéshez való jogot általában tiszteletben tartották. Voltak azonban anekdotaszerű bizonyítékok a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetésére. Bár a munkavállalók szervezetei függetlenek voltak a kormánytól és a politikai pártoktól, a szakszervezetek továbbra is beszámoltak arról, hogy a kormány rendre befolyásolni próbálja független működésüket. A munkavállalók gyakorolhatták a sztrájkhoz és a kollektív tárgyalások folytatásához való jogukat, főleg vállalati szinten.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a bírák és az ügyészek beavatkozhatnak a magyarországi szakszervezetek belső ügyeibe, továbbá hogy a szakszervezetek bejegyzésének folyamata hosszadalmas és körülményes.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartanak, és a bírósági ítéleteknek nem minden esetben szereznek érvényt hatékonyan. A szakszervezetek beszámolóí szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkáltató szakszervezeti tagokat félemlített meg, szakszervezeti tisztségviselőket helyezett át vagy bocsátott el, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy munkahelyen.

Egy 32 tagú tanácsadó testület, a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács hét ülést tartott, amelyeken olyan problémákkal foglalkozott, mint az újonnan bevezetett munka törvénykönyvének hatása vagy a 2013. évi minimálbér. A tanácsadó testület szakszervezetek, civil szervezetek, egyházak, hazai és nemzetközi gazdasági kamarák és tudományos csoportok képviselőiből áll, a kormány pedig csak megfigyelőként van benne jelen.

b. A kényszermunka tilalma

A törvény tiltja a kényszermunka minden formáját. Problémát jelentett az illegális munkaerő-kereskedelem, és a Nemzetközi Migrációs Szervezet budapesti irodája arról számolt be, hogy nem volt tudomása semmilyen speciális kormányzati intézkedésről, amely kifejezetten ezzel a problémával foglalkozott volna.

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését is (Trafficking in Persons Report) a www.state.gov/tip weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

A törvény tiltja 16 évnél fiatalabb gyermekek alkalmazását. A 16 és 18 év közötti gyermekek az iskolai szünetek alatti alkalmi munka formájában bizonyos körülmények között vállalhatnak munkát. A gyermekek nem dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát.

Volt példa gyermekmunkára. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) beszámolója szerint két cég két 15 éven aluli gyermeket alkalmazott. Nincs adat arról, hogy milyen összegű bírságot szabtak ki a vállalatokra. Aki gyermekek illegális alkalmazásáról szerez tudomást, köteles azt jelenteni a gyámhivatalnál. Nem állt rendelkezésre információ a gyermekmunkával kapcsolatos bűnüldözés megfelelőségéről és hatékonyságáról.

d. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetére megállapított minimálbér havi 93 000 Ft (419 USD) volt. Azon foglalkozások esetében, amelyek elvégzéséhez középiskolai végzettség szükséges, a havi minimálbér 108 000 Ft (487 USD) volt. 2011-ben egy két felnőttből és két gyermekből álló család esetében a szegénységi szint 60 158 Ft (271 USD) per fő volt. A jog egyenlő munkáért egyenlő bért ír elő.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően változhat. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A normál munkahét 40 órás, két pihenőnappal, a túlóráért pedig külön díjazás jár. Az új munka törvénykönyve a túlórák számát éves szinten 200-ról 250 órára emelte, és meghatározza az éves fizetett nemzeti ünnepeket. A kormány munkahelyi biztonsági és egészségügyi szabályozást dolgozott ki. A munkaügyi jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak.

Az NMH és a területi kormányhivatalok munkaügyi felügyelőségei ellenőrizték a munkahelyi biztonsági és egészségügyi előírások, valamint a munka törvénykönyvében szereplő rendelkezések betartását, továbbá gondoskodtak azok végrehajtásáról, a végrehajtás azonban nem volt minden esetben hatékony. Az év során a területi kormányhivatalok 163 munkabiztonsági és egészségügyi ellenőrt, valamint 262 munkajogi ellenőrt alkalmaztak.

Az év folyamán 17 025 munkahelyi baleset történt, elsősorban a gépiparban. Az NMH 62 munkahelyi halálesetet tartott nyilván, legtöbbjük az építőiparban történt.